

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὁ Ἰησοῦς Θεὸς ἢ ἄνθρωπος ;

Ἀπολογητικὴ μελέτη μετὰ τῆς
Ἱστορίας καὶ Ὑμνολογίας
τῆς Ἑορτῆς.

—♦♦♦—
Ἐν Ἀθήναις
Τύποις «Κράτους» Θ. Τσαβέλλα.
1910

1—Ὁδὸς Ἀριστείδου—1

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

Γραμματέως τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλείας
ὑφηγητοῦ τῆς Χριστ. Ἀρχαιολογίας κλπ.

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
Η ΘΕΟΤΗΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ
ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

«Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν
Ἀστῆρα ἐν τῇ Ἀνατολῇ
καὶ ἦλθομεν προσκυνῆ-
σαι αὐτῷ.» (ματθ. β' 2)

Ἐν Ἀθήναις

Τύποις «Κράτους» Θ. Τζαβέλλα

1—Ὁδὸς Ἀριστείδου—1

1910

Τ Η Ε Μ Η
Μ Η Τ Ρ Ι

Ι Ε Ρ Ο Ν

Ρ

Σὺ Μήτηρ, ἥτις ἰδίᾳ καθ' ὅλην
τὴν νηστείαν τῶν Χριστουγέννων
καὶ ἀκόμη ὅταν τὴν νύκτα τῶν Χρι-
στουγέννων ἐκτύπων οἱ κώδωνες
προσκαλοῦντες ἡμᾶς εἰς τὴν Ἐκ-
κλησίαν καὶ ὠδήγεις ἡμᾶς εἰς ταύτην

προτιρέπουσα ὅπως καλῶς κανοναρχήσωμεν τὰ ὥραϊα ἄσματα τῶν Χριστουγέννων καὶ μάλιστα τὸ «Δεῦτε ἴδωμεν πιστοὶ ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός» — Σὺ, ἥτις μὲ τόσῃν γλυκύτητι καὶ χάριτι ἐδίδασκες ἡμᾶς τὰ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου, περὶ τοῦ Ἀστέρος τῶν Μάγων, τοῦ Σπηλαίου καὶ τῶν Ποιμένων, Σὺ δέξαι νῦν ἱερὸν ὡς ἔμμεσον ἔργον Σου, καὶ τὸ πόνημα τοῦτο, ὅπερ ἄλλως ἐγράφη ἐνῶ βαρέως ἠσθένεις καὶ ἡγροῦπνουν περὶ Σέ.

Ὁ υἱὸς Σου
ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἡ ΕΝΑΝΘΡΩΠΙΣΙΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

«Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο»
(Ἰωάν. α' 14)

Α.

Ὡς γράφει ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ αὐτοῦ ὁ Ἀετὸς τῆς Ἐφέσου, ὅτι ὁ ΛΟΓΟΣ, σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν».

Τὸ ὕψιστον καὶ μέγιστον γεγονός ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἡμετέρου Κόσμου!

Γεγονός, ὅπερ ἀνέπλασεν, ἀνεκαίνισε καὶ ἔσωσε τὴν γοργῶ ποδὶ πρὸς

τὸ ἡθικὸν βάραθρον βαίνουσιν ἀνθρώποις.

Πρὸ 2,000 περίπου ἐτῶν, ἐν καιρῷ μεσονυκτίου, τῆς 24 πρὸς τὴν 25 Δεκεμβρίου, τῷ 749 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, ἐν τῷ πρὸς νότον τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ δύο ὥρας μακρὰν αὐτῆς ἀπέχοντι μικρῷ καὶ πτωχῷ χωρίῳ τῆς Βηθλεέμ, οὐχὶ ἐντὸς Ἀνακτόρων, οὐδὲ πλουσίων ιδιωτικῶν οἰκῶν, ἀλλ' ἐντὸς φάτνης, καὶ ταύτης ἐντὸς σπηλαίου κειμένης, ἠκούσθησαν οἱ κλαυθμηρισμοὶ τοῦ Βρέφους τῆς ἐκ Ναζαρετ Κόρης Μαρίας, ἥτις πρὸ 9 ἡδὴ μηνῶν, θείαν ὀπτασίαν ἀγγέλου ἰδοῦσα, ἀγγέλλουσιν αὐτῇ τὴν γέννησιν μέλλοντος λυτρωτοῦ τοῦ Κόσμου, ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει, καὶ

ἐν συνεχεῖ προσδοκίᾳ, συνετήρει πάντα ταῦτα εἰς τὰ βάθη τῆς Ἐαντῆς Καρδίας.

B.

Εἰς τὴν γέννησιν καὶ τοὺς κλαυθμηρισμοὺς τοῦ Βρέφους τῆς Κόρης ταύτης ἀνοίγονται οἱ οὐρανοί, Στρατιὰ Ἀγγέλων, ὑπεράνω τοῦ μικροῦ καὶ πτωχοῦ τούτου χωρίου παρατασσομένη, ψάλλει Ὑμνον νέον, Ὑμνον, ὃν τὸ πρῶτον ἀκούει ὁ Κόσμος, Ὑμνον, ἀγγέλλοντα *δόξαν* μὲν εἰς τὸν ἐν Ὑψίστοις οἰκοῦντα Θεόν, *εἰρήνην* δὲ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἀστὴρ μέγιστος, ὑπεράνω τοῦ σπηλαίου ὑπεσήμενε γεγονὸς μέγα, γεγονὸς ἑκτακτον· οἱ περὶ τὴν Βη-

θλεῖν Ποιμένες γίνονται θεαταὶ ἀρ-
ρήτου θεάματος, συνομιλοῦσι μετ'
Ἀγγέλων καὶ παρ' αὐτῶν λαμβά-
νουσι πληροφορίας ΤΙΣ ὁ ἐν τῷ
σπηλαίῳ τικτόμενος.

Γ.

Ἄν ὅμως εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ
βρέφους τούτου χαίρουσιν οἱ Ποιμέ-
νες καὶ εὐχαριστοῦνται οἱ ἅπλοῖ κά-
τοικοι τῆς Βηθλεὲμ, τοῦναντίον, ἑτέρα
τάξις ἀνθρώπων κινεῖται καὶ συντα-
ράσσεται, διότι διεδόθη ὅτι ὁ τε-
χθεὶς εἶνε Βασιλεὺς, καὶ ὅτι αὐτο-
δικαίως ἤδη, τῶν χρόνων πληρωθέν-
των, ἔρχεται ὅπως καθήσῃ αἰωνίως,
ἄνευ διαδόχου καὶ ἄνευ φόβου ἀνα-
τροπῆς τῆς δυναστείας αὐτοῦ ἐπὶ
τοῦ θρόνου Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐ-

τοῦ, ὅστις πρὸ χιλίων περίπου εἰ-
σὶς τὴν αὐτὴν κώμην ἐγεννήθη.

Καὶ οἱ φόβοι αὐτῶν δὲν ἦσαν μά-
ταιοι!

Εἰς τὸν πρῶτον κλαυθμηρισμὸν
τοῦ οὐρανίου τούτου Βρέφους εἵμεθα
βέβαιοι, ὅτι ὑποκώφως ἐσείσθη πᾶς
Θρόνος, ὅστις ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ἀδι-
κίας, τοῦναντίον δὲ παρηγορήθη
πᾶσα καρδιά πενθοῦσα, πᾶσα καρ-
διά δεδωγμένη ἔνεκεν δικαιοσύνης,
διότι ἤδη προσεκαλεῖτο εἰς τὴν Βα-
σιλείαν τῶν Οὐρανῶν, προσεκαλεῖτο
ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς
Ἀρετῆς κατὰ τῆς Κακίας, τῆς Ἀλη-
θείας κατὰ τοῦ Ψεύδους, τοῦ Φωτὸς
κατὰ τοῦ Σκότους, ἀγῶνα, ὃν διὰ
πάντων τῶν αἰώνων πάντοτε νικη-

ταὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀναλαμβάνουσιν,
ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὴν προστασίαν
τοῦ Βρέφους τούτου τῆς Παρθένου
Μαρίας τασσόμενοι.

Δ·

Τὶς δὲ ὁ παῖς οὗτος Ἰησοῦς;
Ἰδοὺ τὸ ζήτημα, ὅπερ εἰς δύο
ἀνίσους μερίδας ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς
γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, μέχρι τῆς σή-
μερον, διχάζει τὴν ἀνθρωπότητα· οἱ
μὲν, ἀδιστάκτως πιστεύουσιν αὐτὸν
Θεὸν ἐκ Θεοῦ καὶ *Φῶς ἐκ Φωτός*,
οἱ δέ, ἀπλῶς, ἀπλοῦν ἄνθρωπον ἐξ
ἀπλῶν ἀνθρώπων, υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ
καὶ τῆς Μαρίας.

Καὶ οἱ μὲν πιστεύοντες τὸ πρῶ-
τον, εἰσὶν *ἐκατομμύρια* λαῶν, γο-
νυπετούντων καὶ λατρευόντων τὸ

ὄνομα αὐτοῦ, ἐξ οὗ ἄρρητον παρα-
μυθίαν ἐν ταῖς εὐτυχίαις καὶ ἐν ταῖς
δυστυχίαις αὐτῶν ἀρρύνονται, οἱ δὲ
τοῖναντίον φρονοῦντες, εἶνε ὀλιγά-
ριθμός τις τάξις, εὐγενῶν, συνήθως
καλουμένων ἀνθρώπων, ἐνδικοιτῶν
ἐν μεγάροις ἰδιωτικοῖς, συνήθως
συντηρουμένων ὑπὸ τοῦ φόρου καὶ
τοῦ ἰδρωτός τοῦ λαοῦ, τρεμόντων εἰς
τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου, αἰωνίως
ἀναβαλλόντων τὴν περὶ θανάτου καὶ
αἰωνιότητος σκέψιν, καὶ οὔτινες μό-
νον ὅταν ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανά-
του εὐρεθῶσι *μόνοι*, καὶ πάσης ἀν-
θρωπίνης βοηθείας ἐστερημένοι καὶ
ἐγκαταλελειμμένοι, τότε μόνον ἐν-
νοοῦσι τὸ ἀνωφελές τοῦ πλούτου,
καὶ τῶν τέως ἔργων αὐτῶν τὸ μά-

ταιον καὶ αἰφνιδίως, ὡς σύγχρονοι παραβάται, ἀναφωνοῦντες τὸ **“Νε-νίκηκας Ναζωραῖε !”**, ζητοῦσι τὰ μυστήρια καὶ τὴν βοήθειαν Ἐκείνου, ὃν δι’ ὅλου τοῦ βίου αὐτῶν ἐδίωξαν, ἔσκωψαν καὶ ἐπολέμησαν !

Ε’.
Ἄλλὰ διατί ἐκπληττόμεθα ; μή πως ὁ γέρον Συμεὼν ὀνομάσας τὸν Ἰησοῦν **Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν**, δὲν ἀπεκάλεσεν ὡσαύτως Αὐτὸν καὶ **σημεῖον ἀντιλεγόμενον**;

Ἄν τὸ σήμερον γεννώμενον Βρέφος εἶνε **Θεὸς ἢ ἄνθρωπος**, περὶ τούτου πρὸ παντὸς δύνатаι νὰ ἀποφανθῇ ἡ παγκόσμιος ἱστορία ἑκατομμυρίων λαῶν 20 ὁλοκλήρων αἰώνων, μετὰ λατρείας πρὸ τοῦ Σταυ-

ροῦ αὐτοῦ γόνυ κλινόντων, καὶ ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτῶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου ἐπικαλουμένων.

Ἄν ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦτο **Θεός**, ἀλλ’ ἄπλους **ἄνθρωπος**, ἀρπαγμὸν δὲ ἡγησάμενος ἐσφετερίσθη τὸ **ὄνομα** καὶ τὰ **δικαιώματα** τοῦ Θεοῦ, βεβαίως ὁ Ἰησοῦς πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ Θεός, ἐπὶ τοῦ ψεύδους τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν καὶ λατρείαν στηρίζας !

ΣΤ’.
Ἄν δὲ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔπλασαν τὴν ἀπάτην ταύτην, τότε οὗτοι βεβαίως εἰσὶν ἀνάξιοι πίστεως

1. Ὁ Κύριε, σύγγνωθι ἐπὶ τῷ συλλογισμῷ ἡμῶν τούτῳ, ὃν διαγράφει ἡ καρδιά, ἐνῷ προσφέρει τὸ στόμα καὶ χαράσσουσιν αἱ χεῖρες.

διὰ πᾶσαν ἡθικὴν διδασκαλίαν, ἦν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτῶν ἀναφέρουσιν.

Ἄλλ' ἐκ τῆς ἱστορίας, γνωρίζετε ὑμεῖς, ὧ ἀναγνώσται, ἂν δύναταί ποτε ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας, νὰ διαιωνισθῇ τὸ ψεῦδος; μάλιστα ἀφοῦ ὡς ψευδὴς θρησκεία, ἐπὶ τρεῖς ὅλους αἰῶνας, ἀπηνῶς κατεδιώχθη ὁ χριστιανισμός, οὐρανομήκεις δὲ πυραὶ ἠνῆφθησαν πρὸ τοῦ λόγου τοῦ Σταυροῦ, ὃν, οἱ μὲν ἄπιστοι θεωροῦσιν ὡς *μωρίαν*, οἱ δὲ πιστοὶ ὡς *Δύναμιν Θεοῦ* καὶ *Θεοῦ Σοφίαν*;

Καὶ εἶδέ ποτε ἡ ἀνθρωπότης λαμπρότερον θρίαμβον τῆς νίκης τοῦ χριστιανισμοῦ, ὃν διὰ πάντων τῶν αἰώνων καὶ καθ' ἑκάστην οὗτος αἶρεϊ;

Ζ'.

Ἐνδοξοὶ τῆς γῆς Βασιλεῖς, Στρατηγοὶ καὶ Ἡγεμόνες, ἦλθον, εἶδον, παρῆλθον καὶ ἀντιπαρῆλθον, καὶ οὐδεὶς σήμερον προφέρει ἀναφέρει ἢ γνωρίζει κἂν τὰ ὀνόματα αὐτῶν· πανίσχυροὶ Αὐτοκράτορες διὰ φρικαλέων μαχῶν, αὐτὰς τὰς πύλας τοῦ Ἀδουάνοιζαντες, ἀπέθανον φυγάδες, ἄσημοι, καὶ ἐξόριστοι, ὑπὸ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀρὰς τῶν ἀδικηθέντων λαῶν, καὶ πάντων τέλος τῶν ἐνδόξων τῆς γῆς ἡ ἰσχὺς, ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἐξουσία ἀνεπιστρεπτὲι παρῆλθον, αὐτῶν βίον ἢ τύχην μεταλλαζάντων, μόνον δὲ ὁ Θρόνος τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τῶν καρδιῶν σύμπαντος τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου

στηριζόμενος, μένει αἰωνίως ἀκλό-
νητος καὶ ἀδιάσειστος.

Ὅθεν δικαίως Ἀνατόλιος, ὁ
ὑμνωδὸς Πατριάρχης, μεταξὺ τῶν
ὑμνων, οὕς ἔπλεξε τῇ ἑορτῇ ταύτῃ,
ἐνθους μετὰ τοῦ Δαβίδ (Ψαλμ. ρμδ'
13). ἀναφωνεῖ περὶ τῆς αἰωνίου τοῦ
Ἰησοῦ βασιλείας λέγων :

„*Ἡ Βασιλεία, Σου Χριστέ ὁ
Θεός, Βασιλεία πάντων τῶν αἰώ-
νων, καὶ ἡ Δεσποτεία Σου ἐν πάσῃ
γενεᾷ καὶ γενεᾷ.*

Η΄

Ἡδὴ πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰη-
σοῦ, ὅτε εἰσέτι ὁ Γαβριὴλ εὐηγγελί-
ζετο τῇ Θεοτόκῳ, ὁ ἱερὸς Λουκᾶς
διηγεῖται ἡμῖν, ὅτι ὁ αὐτὸς Ἀγγε-
λος ρητῶς εἶπε πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς

τὴν Θεοτόκον, ὅτι ὁ Υἱὸς αὐτῆς
“*Ἔσται μέγας καὶ Υἱὸς Ὑψίστου
κληθήσεται καὶ δώσει αὐτῷ Κύ-
ριος ὁ Θεὸς τὸν Θρόνον Δαβὶδ
τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ καὶ βασιλεύσει
ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰ-
ῶνας καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ
ἔσται τέλος.*”

Πῶς ἐξηγεῖται ἡ πρὸ τῆς Γεννή-
σεως τοῦ Σωτῆρος μεγάλη καὶ ἀψευ-
δεστάτη αὕτη ἀλήθεια;

Μὴ ὁ Λουκᾶς συνέγραψεν ἐν τοῖς
ὑστέροις ἤδη χρόνοις, ἀφοῦ εἶδε τὴν
πλήρη τοῦ Βρέφους νίκην καὶ τὸν
ὀριστικὸν αὐτοῦ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ
θρίαμβον;

Βεβαίως ὄχι. Μυριάκις ὄχι!

Θ.

Καὶ ἰδοὺ ἄκοντες ἱστάμεθα πρὸ τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῶν περὶ τοῦ Ἰησοῦ προρρήσεων, καὶ τῶν πολὺ πρὸ τοῦ Ἰησοῦ λεπτομερῶς τὰ τοῦ βίου, τῆς διδασκαλίας δράσεως, καὶ τελευτῆς Αὐτοῦ προφητευσάντων ἁγίων ἀνδρῶν.

Ἀνοίξατε τὰς Ἀγίας Γραφάς, καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Προφητῶν θέλετε εὗρεῖ προρρήσεις περὶ τοῦ Ἰησοῦ τοσοῦτον σαφεῖς, ὥστε ἐὰν ἱστορικῶς δὲν εἴμεθα βέβαιοι περὶ τῆς γνησιότητος τῶν βιβλίων τούτων, καὶ ἐὰν τὰ βιβλία ταῦτα δὲν ἐκράτουν αὐτοὶ οἱ ἄσπονδοι τοῦ Ἰησοῦ ἐχθροί, οἱ Ἑβραῖοι, βεβαίως ἠθέλομεν εἶπη ὅτι αὐταὶ ἐγράφη-

σαν ἐκ τῶν ὑστέρων, μετὰ τὴν νίκην, τὸν θρίαμβον καὶ τὴν ὀριστικὴν ἐγκατάστασιν τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὸν κόσμον.

Οἱ Προφῆται γράφουσι, τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ πρὸ χιλιάδων ἢ ἑκατοντάδων ἐτῶν, καὶ ὅμως γράφουσιν, ὥς ἐὰν ἦσαν παρόντες, ὥς ἐὰν ἦσαν σύγχρονοι καὶ ἀκόλουθοι αὐτοῦ.

«Αἱ Προφητεῖαι» γράφει ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης «εἶναι ἓνα θαῦμα διηγεκές, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀξιοπιστία διὰ τῆς αὐτῶν ἐκπληρώσεως, ἀποχρώντως κρατύνεται . . . εἶναι τόσον ἀκριβῶς περιστατωμέναι, ὅπου φαίνονται περισσότερον *ἱστορίαι* παρὰ προρρήσεις».

ἤδη ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ πρὸ 1700 περίπου ἐτῶν προλέγει ὅτι οὐδέποτε θέλει ἐκλείψει Ἄρχων καὶ Ἡγεμὼν ἐκ μιᾶς τῶν 12 φυλῶν, καὶ ὠρισμένως ὀνομάζει τὴν φυλὴν ὅτι αὕτη ἔσται ἡ τοῦ Ἰούδα, ἐξ ἧς ἀληθῶς ἀνατέταλκεν ὁ Κύριος, “**Οὐκ ἐκλείψει Ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ Ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἄν ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται καὶ ΑΥΤΟΣ προσδοκία Ἐθνῶν**,” (Γεν. μθ'. 8—10).

Ὁ Μωϋσῆς πρὸ 1600 ἐτῶν προλέγει τὴν ἐκ μέσου τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀνάστασιν μεγάλου Προφήτου ΟΥ τοὺς λόγους διατάσσει ὅπως ἀκούωσιν. “**Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελ-**

φῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι **Κύριος ὁ Θεός σου ΑΥΤΟΥ ἀκούσεσθε**,” (Δευτ. ιη' 15—16).

Ἐὰν δὲ δὲν ἤθελον ἀκούσει Αὐτοῦ, καταρᾶται αὐτοὺς διὰ τῶν φοβερῶν ἁρῶν “**Ἐπάξει Κύριος ἐπὶ σε ἔθνος μακρόθεν ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς ὥσει ὄρμημα αἰετοῦ** (=τοὺς Ρωμαίους. Ἀετός. Aquila) **ἔθνος ἀναιδὲς προσώπων . . . Πατάξαι σε Κύριος ἐν ἔλκει πονηρῶ ἐπὶ τὰ γόνατα καὶ ἐπὶ τὰς κνήμας, ὥστε μὴ δύνησθαι λαθῆναι σε ἀπὸ ἵχνους τῶν ποδῶν σου ἕως τῆς κορυφῆς σου . . . υἱοὺς καὶ θυγατέρας γενήσεις καὶ οὐκ ἔσονται σοι, ἀπελεύσονται γὰρ ἐν**

ἐν αἰχμαλωσίᾳ. (=Ρώμη. Κολοσσαῖον Δευτ. κη').

ΙΑ'.

Ὁ Ἡσαΐας πρὸ 752 ἐτῶν προλέγει τὴν ἐκ Παρθένου Κόρης γέννησιν καὶ ρητῶς καλεῖ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, τοῦτέστι "Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός".

„Ἴδου ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ,, (σ. ζ'. 14).

Ὁ αὐτὸς προλέγει ὅτι τὸ μέλλον νὰ γεννηθῇ παιδίον εἶναι ἀναρχον, ὅτι ἐπομένως ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ἀρχὸν εἰρήνης καὶ πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. "ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν

υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος θαυμαστὸς σύμβουλος, ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστής, ἀρχὸν εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. (θ'. 5-6).

Ὁ αὐτὸς προλέγει τὴν ἔλευσιν τοῦ Προδρόμου ρητῶς λέγων: Φωνή βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὀφθήσεται ἡ δόξα Κυρίου καὶ ὀφθήσεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. (μ'. 3-5).

IB'. 2005 Ιον 2610

Οἶονεὶ δὲ τοῦτεν συμπληρῶν ὁ Μα-
λαχίας, καὶ Ἄγγελον Κυρίου τὴν ἐν
ἐρήμῳ φωνὴν ὀνομάζων πρὸ 450
ἐτῶν, λέγει: “Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
τὸν Ἄγγελον μου καὶ ἐπιβλέψε-
ται ὁδὸν πρὸ προσώπου μου.”
(γ'. 1.)

Ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας, ἐν κεφ. ν' καὶ νγ'
ζωηρότατα, ὡς παρῶν, περιγράφει τὰ
φρικτὰ τοῦ Σωτῆρος πάθη, ὅτι διὰ
τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν τὸν νῶτον αὐτοῦ
παρέδωκεν εἰς μάστιγας, τὰς σιαγό-
νας αὐτοῦ εἰς ραπίσματα, τὸ δὲ πρό-
σωπον αὐτοῦ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπὸ
αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων (κεφ. ν'.) βλέ-
πει αὐτὸν ἐν τῷ Σταυρῷ, καὶ σαφέ-
στατα λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι “εἶδομεν

αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ
κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτι-
μον, καὶ ἐκλείπον παρὰ πάντας
ἀνθρώπους,” ὅτι Αὐτὸς τὰς ἁμαρ-
τίας ἡμῶν φέρει, ὅτι ἐτραυματί-
σθη διὰ ταύτας καὶ ὅτι τῷ μώ-
λωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν, καὶ
ὅτι ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη,
ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ
εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ
καὶ ὅμως παρεδόθη εἰς θάνατον ἣ
ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις
ἐλογίσθη· (νγ')

Ὁ Ἀββακύμ, πρὸ 600 ἐτῶν προ-
λέγει ὅτι τὸ Βρέφος τοῦτε θέλει γεν-
νηθῇ ἐν φάτνῃ ἀλόγων ζώων, “ἐν
μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ,” (γ'.
2.) ὁ δὲ Ἡσαΐας ὀνομάζει καὶ τὰ

εἶδη τῶν ζώων “*ἔγνω βοῦς τὸν κτη-
σάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ
Κυρίου αὐτοῦ*,” (α΄. 3.)

ΙΓ΄.

Ὁ Μιχαίας, πρὸ 700 ἐτῶν, ἐν προ-
φητικῷ πνεύματι, οὐ μόνον βλέπει
τὸν ἔνδοξον Ἄρχοντα τοῦ Ἰσραὴλ
καὶ τὸν ἕως ἄκρων γῆς μεγαλυνθη-
σόμενον Ποιμένα, ἀλλὰ προλέγει ρη-
τῶς καὶ τὸν *τόπον* τῆς Γεννήσεως
τοῦ Κυρίου, ὅτι οὗτος ἔσται ἡ Βηθ-
λεέμ, καὶ ὠρισμένως ἡ Βηθλεέμ, ἡ
καὶ οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ καλουμένη. ¹

1. Ρητῶς χαρακτηρίζει ὁ προφήτης τὴν
Βηθλεέμ ταύτην διὰ τοῦ ἀρχαιότερου αὐ-
τῆς ὀνόματος «οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ», πρὸς
διάκρισιν ἐτέρας Βηθλεέμ κειμένης ἐν γῇ
Ζαβουλὼν.

“*Καὶ σὺ Βηθλεέμ οἶκος τοῦ Εὐ-
φραθᾶ, ὀλιγοστίς εἶ τοῦ εἶναι ἐν
χιλιάσιν Ἰούδα, ἐκ σοῦ μοι ἐξε-
λεύσεται Ἐγούμενος τοῦ εἶναι εἰς
Ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ αἱ
ἐξοδοὶ αὐτοῦ ἀπ’ ἀρχῆς ἐξ ἡμε-
ρῶν αἰῶνος*,” (κεφ. ε΄.)

ΙΔ΄.

Ὁ Ζαχαρίας προλέγει τὴν εἰς Ἱε-
ρουσαλὴμ θριαμβευτικὴν τοῦ Κυρίου
εἴσοδον “*Χαῖρε σφόδρα θύγατερ
Σιών, κήρυσσε θύγατερ Ἱερου-
σαλὴμ, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχε-*

ἡ Βηθλεέμ δὲ, ἐν ᾗ προαναγγέλλεται
ἡ Γέννησις τοῦ Κυρίου καλεῖται καὶ πό-
λις Δαβὶδ (Λουκ. β΄. 4) διότι ἐν αὐτῇ
ἐγεννήθη ὁ Δαβὶδ, ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰεσ-
σαί, ὡς καὶ οἱ Πρόγονοι αὐτοῦ.

ται σοι δίκαιος καὶ σώζων αὐτοὺς
πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς τὸν ὑπο-
ζύγιον καὶ πῶλον νέον., (Θ'. 9.)
ὁ δὲ Δαβίδ, πρὸ 1085 ἐτῶν, καὶ τὸν
ὕμνον τῶν νηπίων “*Ἐκ στόματος
νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρ-
τίσω αἶνον.,* (η'. 3) καὶ τὴν ἀντὶ 30
ἀργυρίων πώλησιν αὐτοῦ «*Καὶ
ἔστησαν τὸν μισθόν μου τριάκον-
τα ἀργυροῦς.,* (ια' 12).

Ὁ Ἀμὼς προλέγει τὸ ἐπὶ τὸ πά-
θος τοῦ Κυρίου φρικτὸν σκότος, καὶ
ὡς εἰς ἀντέγραφε τὸν Εὐαγγελιστὴν
Ματθαῖον (ἦν δὲ ὥρα ὡσεὶ ἕκτη), λέ-
γει ὅτι τοῦτο ἤθελε συμβῆ ἄκριβῶς
ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας, “*Καὶ ἔσται ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει Κύριος ὁ
Θεὸς καὶ δύσεται ὁ ἥλιος μεσημ-*

*βρίας, καὶ συσκοτήσῃ ἐπὶ γῆς ἐν
ἡμέρᾳ τὸ φῶς.* (κεφ. η'.) (1).

1) Τίς δὲ θὰ πιστεύσῃ ὅτι εὐρέθῃ
Γάλλος σοφὸς ὁ Ρενάν, νὰ διαφιλονει-
κῇ τὸ σκότος τοῦτο εἰπὼν ὅτι ὡς ἐκ
τοῦ κλίματος ἐν Παλαιστίνῃ ἔχομεν συ-
χνὰς τοιαύτας σκοτεινὰς ἡμέρας ἐν πλή-
ρει μεσημβρία, καὶ ὅτι νεφέλῃ ἐκάλυψε
τὸν ἥλιον.

Ἡμεῖς ἐξήσαμεν ἐν Παλαιστίνῃ ἀλλὰ
κλιματολογικὸν σκότος ἐν πλήρει μεσημ-
βρία δὲν εἶδομεν· ἂν δὲ περὶ συνήθους
τοιαύτης ἐκ νέφους σκιᾶς ἐπρόκειτο, βε-
βαίως οὐδὲ κἂν ἤθελον ἀναφέρει ταύτην
οἱ εὐαγγελισταί, οἵτινες ρητῶς λέγουσιν
ὅτι «*ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος*» ὅτι «*σκότος
ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν*» καὶ ὀρίζουσι
καὶ τὴν διάρκειαν τούτου, ἕως 3 ὥρας,
ἀπὸ 5. ὥρας ἕως 8.

ΙΕ'.

Ὁ Ὡσηὲς προλέγει οὐ μόνον τὴν τριήμερον τοῦ Σωτῆρος Ἀνάστασιν (κεφ. 5' 2.), ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τοῦ Ἄδου νίκην (κεφ. 19' 4).

Ὁ Ἰωὴλ σαφῶς προκαταγγέλλει τὴν κάθοδον καὶ ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (κεφ. β'). "καὶ ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματος μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν," (β'. 28.)

Περὶ τοῦ σκοπού της Σταυρώσεως ὅρα καὶ τὴν ἐν τῷ διεθνεί ἁρχαιολογικῷ Συνεδρίῳ τοῦ Καίρου ἀνακοίνωσιν ἡμῶν «Ἐκκλησι. Φάρος». Ἀλεξάνδρ. 1909. Γ'. σ. 318. πρβλ. καὶ Λαμπάκη Οἱ 7 Ἀστέρες τῆς Ἀποκ. 1909 σ. 157.

Ὁ Ἰεζεκιὴλ ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Καινῆς Διαθήκης *ἔσται αἰώνιον* (κεφ. 38').

ΙΣΤ'.

Ὁ Δαβὶδ προλέγει τοὺς Βασιλεῖς, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν εἰς προσκύνησιν τοῦ Οὐρανίου Βρέφους καὶ προσενέγκωσιν αὐτῷ δῶρα, "*Βασιλεῖς Θαρσεῖς δῶρα προσοίσουσίν σου βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σεβά, δῶρα προσάξουσιν*," (ψαλμ. 72'), προφητεύει τὴν εἰς αὐτὸν ὑποταγὴν παντὸς τοῦ κόσμου, τὴν ἐσχάτην ταπείνωσιν, ἣν ἔμελλε νὰ ὑποστῇ, τὸ ὄνειδος καὶ ἐξουθένημα αὐτοῦ, τὰ τραύματα τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν (ψαλ. 137') καὶ ὅτι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ *διαμεριζόμενα, ἤθελον τεθῇ εἰς*

κληρον (ψ. κα' 19)· πρὸς δὲ ὁ αὐτὸς ἐν προφητικῷ πνεύματι καὶ αὐτὸ τὸ ὄξος προλέγει καὶ τὴν *χολήν*, δι' ὧν ἡθελον ποτίσει τὸν Κύριον τῆς δόξης (ψαλ. κα'. ξη'. ρη'.), τοὺς κατὰ τοῦ Κυρίου *ψευδομάρτυρας* (ψαλ. λδ'. 11.), τὰς *μάστιγας* καὶ τὰ *ξασπίσματα* (ψαλ. λζ' 18 πρβ. Ἡσ. ν'. 6.). τὴν ἐκφώνησιν Ἑλὶ Ἑλὶ (ψαλ. κα'. 1-3.) τὴν ἐν τῷ Πατρὶ *παράθεσιν* τοῦ πνεύματος του (ψαλ. λ'. 5-7.) ὁπερ δὲ θαυμάσιον, ὅτι ὁ Δαβὶδ πρὸ 1085 ἐτῶν λέγει ὅ,τι μέγας ἐχθρὸς τοῦ Κυρίου ἦν ὁ τρώγων τὸν ἄρτον μετ' αὐτοῦ, “ὁ ἐσθίων ἄρτους μου, ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ *περνεισμόν*.” (ψαλ. μ. 9.).

12'.

Καὶ τέλος ὁ Δανιὴλ οἶονεὶ ἀπάσας τὰς προφητείας συνάπτων, πρὸ 550 ἐτῶν ὁρίζει καὶ τὸν χρόνον τῆς Γεννήσεως τοῦ ΙΗΣΟΥ διὰ τῶν *πολυθρυλλήτων αὐτοῦ ἐβδομήκοντα ἑβδομάδων*. (κεφ. θ'.)

Ἄρα γε πάντα ταῦτα εἰσὶ τυχαῖα καὶ ἀνάξια προσοχῆς γεγονότα;

Νομίζομεν ὅχι· διότι, ἂν καὶ τὰ βιβλία τῆς Π. Διαθήκης σύγκεινται ἐκ πλείστων βιβλίων, καὶ γεγραμμένων ὑπὸ διαφόρων προσώπων, ἄκμασάντων εἰς διαφόρους ἐποχάς, οὐχ ἦττον πανταχοῦ ἐν τῇ Π. Δ. βλέπομεν ἀφ' ἐνὸς ἐνότητα πνεύματος, ὠρισμένην ἐστίαν καὶ κέντρον, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὠρισμένον θεῖον δάκτυ-

λον, πρὸς τὸ κέντρον καὶ τὴν ἐστίαν ταύτην κατευθύνοντα καὶ συγκεντροῦντα πάσας τὰς προρρήσεις, ὁράσεις καὶ ἐνεργείας τῶν Προφητῶν.

Εἰπέ τις, προσφυῶς λίαν, ὅτι ἂν τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα τυχαίως ριπτόμενα εἶναι δυνατόν ν' ἀποτελέσωσι τὰ ποιήματα τοῦ Ὅμηρου, ἢ ἄλλο τι σύγγραμμα, τότε εἶναι δυνατόν καὶ τὸ σύμπαν νὰ ἦνε τύχης δημιούργημα. Διατὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν συλλογισμὸν νὰ μὴ ἐπαναλάβωμεν προκειμένου καὶ περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν Προφητειῶν;

Εἶναι ἅπασαι αἱ προρρήσεις καὶ ἐκπληρώσεις ἔργον τύχης¹;

1. Χάριν τῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἀναγνώσῃσι τὰς ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἀναφερο-

ΙΗ'.

Ἀλλὰ μήπως καὶ αὐτοὶ οἱ ἔθνη-καὶ, Ἕλληνές τε καὶ Ῥωμαῖοι, ὑπὸ τοῦ σπερματικοῦ λόγου φωτιζόμενοι, δὲν ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην μένας πληρώσεις τῶν Προφητειῶν, δημοσιεύομεν ταύτας, καθ' ἣν σειρὰν τὸ γνωστὸν Ἱερογραφικὸν βοήθημα δημοσιεύει αὐτάς.

Προρρήσεις

Γεν. γ'. 15.

ιη'. 18. κβ'. 18.

μθ'. 10.

Πληρώσεις

Γαλ. δ'. 4. Α' Ἰω. γ' 8.

γ' 8, 16. Ματθ. α'. 1.

Ἰωάν. ι' 36. ιζ'.

18, 23. Ἐβρ. α' 10.

τῆς ἐλεύσεως μέλλοντος Λυτρωτοῦ ;

Ἦτο ἠθικὴ πλέον κατάστασις ὁ
βόρβορος, εἰς ὃν αἱ κοινωνίαι αὐται
ἔζων καὶ ἐκυλίοντο ;

Ἦτο ποτὲ δυνατόν νὰ ἠθικοποιή-
σῃ λαὸν Θεὸς, ὡς ὁ Ζεὺς, Θεὸς αἰ-

Ἐξοδ. ιβ'. 46.	Ἰωαν. ιθ'. 33, 36.
Ἀριθ. κδ'. 17.	Ἀποκ. κβ'. 16.
Δευτ. ιη'. 15, 18.	Πραξ. ζ'. 37.
Β'. Βασ. ζ' 12, 13.	Ματθ. α'. 1.
Ἰωβ. ιθ'. 25, 26.	Α'. Θεοσ. δ'. 16. 17.
	Α'. Κορ. ιε'. 24, 26.
	Α'. Τιμ. γ' 16.
Ψαλ. μ'. 6, 7, 8,	Ἐβρ. ι'. 5. κτλ.
μα'. 9.	Ματθ. κς'. 47.
πθ'. 19.	Κολ. α'. 15. Ἀπ. ιθ' 16.
η'. 2. ριη', 25, 26.	Ματθ. κα'. 9.
ριη'. 22.	κα'. 42. Ἐφεσ. β'
	20. Α'. Περ. β' 7.

σχιστος, Θεὸς ἔμπλεως πάσης παν-
ουργίας καὶ κακίας, τὸ δὲ χεῖρι-
στον, ὡς Θεὸς ἔχων οὐ μόνον τὴν
θέλησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τῆς
πραγματώσεως τῶν αἰσχυρῶν αὐτοῦ
πόθων ;

β'. 1.	Πραξ. δ'. 26. 27.
κβ'. καὶ ξθ'.	Ματ. κς'. 35. 46, 48.
	Ἰωάν. ιθ'. 23, 24.
ιστ'. 10.	Πραξ. β'. 31. ιγ' 33.
	37. Α' Κορ. ιε'. 44.
ξη'. 17. 18.	Ἐφ. δ'. 8. Κολ. β' 15.
ρι'. 1. 4.	Ματθ. κβ'. 42, 44.
	Πρ. θ'. 33 Ἐβρ.
	ε'. 6. ζ'. 2. 3, 17.
με' 6, 7.	Ἐβ. α'. 8, 9. Ἰω. γ' 35.
β'. 6. 7, 9.	Πραξ. ιγ' 33. Ἐβρ. ε'.
	5. Ἀποκ. β' 27.

Εἶχεν ἄδικον ὁ Εὐριπίδης νὰ λέ-
γῃ τὸ θαυμάσιον: «Εἰ Θεοί τι δρῶσι
φαῦλον, οὐκ εἰσιν Θεοί;» (Εὐριπ.
ἐν Βελλερεφόντῃ).

ιζ'. 7. ρβ'. 25, 27. Ἑβρ. α'. 6, 10, 11, 12.
Ἡσαΐας ζ'. 9. Ματθ. ιγ'. 13.
ζ'. 14. α', 20, 23.
θ'. 1, 2. δ'. 14-16.
ια'. 10. η'. 14. Ρωμ. θ' 33. α' Πέτ. β' 8.
ια'. 1, 2. Ἰω. γ'. 34. Κολ. β'.
3. Ἰωάν. α'. 32.
ξα'. 1, 2, 3. Λουκ. δ'. 18, 21.
λε'. 5, 6. Ματθ. ια'. 5.
μ'. 3. γ'. 1, 2, 3. Λουκ. γ' 4.
νγ'. κς'. καὶ κς'.
Ἱερειμ. κγ'. 5, 6. Λουκ. α'. 32, 33.
Ἱεζ. λδ', 23, 24. λς'. Ἰωάν. ι'. 1, 16. α' 49.
21, 24. ιθ'. 19, 21.

ΙΘ'.

Ἦτό ποτε δυνατόν ὁ Ἑρμῆς, ὄν
τιμῶντες ἀπεκάλουν **κλεπίστατον**,
θεὸς, ὅστις, ἐνῶ ἔτι ἦτο νήπιον,

Δαν. ζ'. 13, 14. Ματθ. κδ'. 30. κς'.
64. κη'. 18.
θ'. 24, 25, 26. Ἑβρ. θ'. 26. Ἰω. α' 41.
θ'. 27. Ματθ. κδ'. 15.
ᾠσηέ, ια', 1. β'. 19, 20.
Ἰωήλ, β', 28, 29. Πραξ. β'. 19 κτλ.
Μιχαίας, ε'. 2. β'. 1, 6. Λουκ. β' 4, 5.
Ἀγγαῖος, β'. 6, 7, 9. Λουκ. β'. 10, 11, 27.
Ἑβρ. ιβ'. 26.
Ζαχαρ. ζ'. 12. Λουκ. α'. 78, 79.
θ'. 9. Ματθ. κα' 5. Ἰω. ιβ' 15.
ιγ'. 7. κς' 56.
ια'. 12, 13. κς' 15.
ιβ'. 10. Ἰω. ιθ' 34. Πρ. β' 23.
Μαλαχ. γ'. 1, 5. Ματθ. ια'. 15. γ'. 1, 3.

ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν γέννησιν αὐ-
τοῦ, ἀπὸ τοῦ λίκνου αὐτοῦ ἐγερθεῖς,
ἔκλεψε 50 βόας τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ
αὐτοῦ τὴν φαρέτραν καὶ τὰ βέλη,
τοῦ Ποσειδῶνος τὴν τρίαιναν, τοῦ
Ἡφαίστου τὰ ἐργαλεῖα, καὶ αὐτοῦ
τοῦ Διὸς τὸ σκῆπτρον, ἦτο, λέγομεν,
ποτὲ δυνατόν θεοὶ τοιοῦτοι, νὰ ἡθι-
κοποιήσωσι τὸν ἄνθρωπον; Δικαίως
λοιπὸν παρατηρεῖ τις τῶν ἀρχαίων
ὅτι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος πάντα,
ὅσα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων λογίζον-
ται ὡς ὄνειδος καὶ ψόγος, ἀπέδω-
σαν εἰς τοὺς Θεοῦ, οἷον τὸ κλέ-
πτειν, μοιχεύειν καὶ ἀλλήλους ἀπα-
τεύειν. Ζεὺς, λέγει ὁ αὐτός, κύ-
κνος, ταῦρος, σάτυρος, χρυσὸς δι΄

ἔρωτα *Λήδης, Εὐρώπης, Ἀντιό-
πης, Δανάης!*

Κ'.

Ἰουστίνος δὲ ὁ φιλόσοφος καὶ
μάρτυς δικαίως ὡσαύτως ἐν ἀγία
ἀγανακτήσει ἀποτεινόμενος πρὸς
τοὺς Ἑλληνας λέγει: “τί ἀγανα-
κτεῖς Ἑλλήν ὦν, πρὸς τὸ τέκνον
σου, εἰ τὸν Δία μιμούμενον ἐπι-
βουλεύει σοὶ καὶ σοῦ τὸν γάμον
σεσύληκε; τί τοῦτον ἐχθρὸν ἢ γῇ
τὸν δὲ ὅμοιον αὐτῷ σέβῃ; τί δὲ
μέμφῃ σοῦ τὴν γυναῖκα ἀκολά-
στως ζῶσαν, τὴν δὲ Ἀφροδίτην
ναοῖς τειμένῃς; Καὶ εἰ μὲν ταῦ-
τα ὑφ' ἐτέρων εἰρημένα, κατηγο-
ρία ἔδοξεν εἶνε ψιλὴ καὶ οὐκ ἀ-
λήθεια· νῦν δὲ ταῦτα οἱ ὑμέτε-

ροι ἄδουσι ποιηταί, καὶ αἱ παρ' ὑμῖν κεκράγασιν ἱστορίαι.,» (Ἰουστῖνος ὁ φιλ. καὶ μάρτυς, λόγος πρὸς Ἑλλήνας. 4.40.)

ΚΑ'.

Μήπως ὁ Τερέντιος δὲν εἶχεν ὡσαύτως δίκαιον νὰ λέγῃ : «ἀφοῦ ὁ Ζεὺς τοσαῦτα κακουργήματα ἔπραξε, διατί ἐγὼ τὸ ἀνθρωπάριον νὰ μὴ πράξω, ἂν οὐχὶ χεῖρονα, τοῦλάχιστον τὰ ἴδια ;»

Μήπως καὶ ἡ προσευχή, ἣν διέσωσεν ἡμῖν ὁ Ὁράτιος «Pulchra Laverna da mihi fallere, da justum sanctumque diveri» (ὦραία Λαβέρνη, δός μοι τὴν τέχνην, ἣ ἀξιώσόν με ν' ἀπατῶ, ἀλλ' ἐν ταυτῷ νὰ μὲ νομίζωσι δίκαιον

καὶ ἅγιον) δὲν εἶνε σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ δόγμα τῆς ἐθνικῆς λατρείας ;

Δὲν ἔχει λοιπὸν δίκαιον Παῦλος, ὁ μέγας τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος, πρὸς μὲν τοὺς Ρωμαίους γράφων νὰ λέγῃ ὅτι «κατεῖχον τὴν ἀλήθειαν αἰχμάλωτον ἐν ἀδικίᾳ» καὶ ὅτι «φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν» πρὸς δὲ τοὺς Κορινθίους «ὅτι ὁ Θεὸς ἐμώρανε τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου ;»

ΚΒ'.

Μήπως τοῦλάχιστον ἡ ἀρχαία Φιλοσοφία, ἐν ἣ ἔκειτο ἡ ἔμφυτος ὁρμηὶ πρὸς εὐρεσιν τῆς Ἀληθείας, μήπως, λέγομεν, τοῦλάχιστον αὕτη ἠδυνήθη ν' ἀνεύρῃ ταύτην, καὶ νὰ

καταστήσῃ εὐτυχῇ τὴν δεινῶς πά-
σχουσαν ἀνθρωπότητα ;

Μήπως οἱ σοφοὶ ἄνδρες τῆς ἀρ-
χαιότητος ἀναζητοῦντες καὶ ἀνερει-
νῶντες τὴν Ἀλήθειαν, ἠδυνήθησαν
τεὐλάχιστον νὰ συμφωνήσωσι πρὸς
ἀλλήλους, καὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς τελικόν
τι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώ-
πων συμπέρασμα;

Ὁ Θαλῆς, περιηγηθεὶς σύμπαντα
τὸν τότε γνωστὸν κόσμον, μέγας ἀ-
στρονόμος καὶ θεολόγος, ἔδογμα-
τιζεν, ὅτι τὸ πᾶν ἐγένετο ἐκ τοῦ
ὑδατος, ὃ δὲ κόσμος ὅτι εἶνε πλήρης
πολλῶν καλῶν καὶ κακῶν θεῶν.

Τοῦναντίον ὁ Ἀναξιμένης παρε-
δέχετο, ὅτι τὸ πᾶν παρήχθη ἐκ τοῦ
ἀέρος, ἐνῷ ὁ Ἡράκλειτος, τοῦναν-

τίον, διῦσχυρίζετο ἐκ τοῦ πυρός.

ΚΓ'.

Ὁ Πυθαγόρας, εἶνε ἀληθὲς, ὅτι
ἐπίστευε μὲν εἰς ἓνα Θεὸν ἀ δημι-
ούργητον, ὃν καὶ Νοῦν τοῦ κόσμου
ἐκάλει, οὐχ ἥττον ὁμως ἐπίστευε καὶ
εἰς πλείστους ἄλλους δαίμονας.

Αὐτὸς ὁ θεῖος Πλάτων, ὅστις καὶ
τὸ χριστιανικὸν ἐδίδαξε λόγιον :
“*κρεῖττον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν*,”
ὁ αὐτὸς, δὲν ἐδίστασε νὰ διδάξῃ τὴν
κοινοκτημοσύνην τῶν γυναικῶν· ἐνῷ
δὲ οὗτος ἐθεώρει τὴν μάθησιν, ὡς τε-
λικὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς
προορισμόν, ὁ Ἀντισθένης, τοῦναν-
τίον, ἀπέρριπτε πᾶσαν μάθησιν ὡς
ἀνωφελῆ καὶ ματαίαν.

ΚΔ'.

Αὐτὸς τέλος πάντων ὁ ἐπὶ 20 ἔτη μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ὁ πατήρ τῆς φιλοσοφίας, Ἀριστοτέλης, ἐνῶ ἐδέχετο ἓνα Θεόν, οὐχ ἦττον διήρει τοὺς οὐρανοὺς εἰς 47 σφαίρας, ἐφ' ὧν προήδρευον ἰσάριθμοι θεοί, παρεδέχετο ὅτι οἱ ἀστέρες ἦσαν ἔμψυχα ζῶα, ἠρνεῖτο τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, παρεδέχετο τὴν ληστείαν ὡς ἐπάγγελμα, ὑπεστήριξε τὴν δουλείαν, καὶ συνεβούλευσε τὴν ἔκτρωσιν, ὅπως προλάβῃ τὰ ἐκ τῆς πολυανθρωπίας κακά.

Καὶ ἐὰν εἰπὸν τι σοφὸν καὶ θεῖον οἱ τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφοι—καὶ βεβαίως εἶπον—τοῦτο ἦτο ἀκτὺς θείου φωτός, φωτὸς φωτίζοντος πᾶ-

σαν καρδίαν ζητοῦσαν τὴν Ἀλήθειαν. (Εὐσεβ. λόγ. πρὸς Ἑλληνας).

ΚΕ'.

Τὰ ἀποφθέγματα αὐτῶν ἦσαν ὡς ἐν καιρῷ χειμῶνος ἄνθη, ἄνθη ἀμυγδαλῆς, οὐχὶ ἄνθη ἔαρος, καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀπεδείκνυε σοφοὺς, μᾶλλον τὸ σύγχρονον αὐτοῖς ζοφερόν περὶ τῆς Ἀληθείας σκότος, ἢ ἡ οὐσία τῶν διδαγμάτων αὐτῶν.

Αὐτὰ τὰ ἀθώοτερα τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων, τὸ τοῦ Πυθαγόρου, τὸ τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, ἀνίκανα νὰ ἠθικοποιήσωσι τὸν λαόν, ἠϋξanon τοῦναντίον τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν ἀθείαν ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους, καταδεικνύντα τὸ ψεῦδος τῆς ἐθνικῆς θρησκείας, τὸ σα-

θρόν καὶ σαπρόν τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας.

Μάτην, οἱ μὲν Νεοπυθαγόρειοι ἐζήτουν διὰ τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου νὰ ἀναζωπυρήσωσι τὸ πρὸς τὴν πάτριον θρησκείαν αἴσθημα, οἱ δὲ Νεοπλατωνικοὶ, διὰ τῆς ἀλληγορικῆς ἐξηγήσεως τῶν μύθων ἐπεδίωκον τὴν ἐξάγνισιν τῶν αἰσchrῶν ιδιοτήτων τῶν Θεῶν, *μάτην, μάτην* τὰ πάντα *μάτην*.

ΚΣΤ'.

Τὸ πελώριον σῶμα τοῦ ἐθνισμοῦ, ἀπὸ πολλοῦ ἔκειτο ἤδη ἐκτάδην νεκρὸν καὶ πτώμα ἐξαίσιον· καὶ ἐνόσφ μὲν ἡ ἀμίμητος ἀρχαία καλλιτεχνία ἤκμαζε καὶ ἦνθει, συνεκρατοῦντο τὰ πλήθη, ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς τέχνης·

ἀλλὰ καὶ τότε μᾶλλον περὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Παρθενῶνος συνεζήτουν ταῦτα, ἢ περὶ τῆς ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς, γεννήσεως τῆς Ἀθηνᾶς.

Ὅταν ὁμως καὶ ἡ λαμπρὰ αὐτὴ τέχνη, μετὰ τῆς αὐστηρᾶς φιλοσοφίας ὀριστικῶς κατέπεσεν, συγκατέπεσε τότε καὶ ἡ ἀρχαία θρησκεία, καὶ ὁ κόσμος ἐβίου τὸν ἀληθῶς ἀβίωτον βίον, ἐβίου μηχανικῶς ἄνευ σκοποῦ, ἄνευ τέλους, ἀγόμενος καὶ φερόμενος ὑπὸ τῶν παθῶν, ὡς πλοῖον ἀνερμάτιστον ἄνευ πυξίδος ἐν ζοφερᾷ νυκτὶ καὶ ἐν δεινῶς κυμαινομένῳ πελάγει.

ΚΖ'

Θέλετε νὰ ἴδῃτε τίς ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ταύτην περίοδον ;

Μεταβῶμεν πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν
Ρώμην.

Βλέπετε τὸ μαινόμενον ἐκεῖνο
πλῆθος, ὃ περ συνωθεῖται ὑπὸ τὰ ἀ-
νάκτορα τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατό-
ρων, κραυγάζον *panem et cir-
censes* τ. ἔ. ἄρτον καὶ αἷμα; Βλέ-
πετε ἐκεῖ τὴν μυθώδη πορείαν τῶν
αἱματοφύρτων τούτων πτωμάτων;
Οὗτοι ἦσαν 10,000 *gladiatores*,
ἦτοι ξιφομάχοι, οἵτινες, πρὸς τιμὴν
τοῦ ἡπιωτάτου τῶν Ρωμαίων Αὐτο-
κρατόρων, τοῦ Τραϊανοῦ, νικήσαν-
τος τοὺς Δάκας, ἐπὶ 123 ἡμέρας
πρὸς 11,000 θηρίων ἀντιπαλαίον-
τες, ἔπεσον θῦμα τῶν ἀγρίων θη-
ρίων, ὃ δὲ ἱστορικὸς Πλίνιος καὶ
θαυμάζει τὴν ἀγαθότητα τοῦ Αὐ-

τοκράτορος, διότι οὐδένα τῶν θεα-
τῶν ἐθυσίασε!

ΚΗ'.

Δυστυχῇ πλάσματα! λησμονήσαν-
τα καὶ αὐτὸ τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς,
καὶ διὰ τελευταίαν φορὰν διαβαί-
νοντα ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος,
ἀνεφώνουν αὐτῷ: «*Ave Caesar
morituri te salutant*»! «*χαῖ-
ρε, Καῖσαρ, οἱ μέλλοντες ν' ἀπο-
θάνωσι σέ χαιρετῶσι*»!

Τὰ θηρία ἠξιοῦντο μείζονος οὔ-
κτου, ἢ οἱ ἄνθρωποι· ἡ σκληρότης
τῶν ἀρχόντων τούτων εἶνε ἀπερί-
γραπτος, ἡ δὲ ἀκολασία ἀκατανό-
μαστος.

Οἱ δοῦλοι δὲν ἦσαν ἄνθρωποι,
οὐδὲ εἶχον δικαίωμα ζωῆς· ἡ ζωὴ

των ἐξηρτάτο ἐντελῶς ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ κυρίου αὐτῶν.

Ὁ Πολλίων, φίλος τοῦ Αὐγούστου, καθὰ ἀναφέρει ἡμῖν ὁ Πλίνιος, διασκεδάζων μετὰ τὸ δεῖπνον, ἐφόνευεν ἓνα ἢ δύο τῶν ὑπηρετῶν του, ὧν τὰς σάρκας ἔρριπτεν εἰτα εἰς τοὺς ἰχθῦς (μυραίνας), οὓς συνετήρει εἰς τὰς δεξαμενὰς αὐτοῦ· ὁ δὲ Κόϊντος Φλαμίνιος ἔσφαξέ ποτε ἓνα τῶν δούλων αὐτοῦ χάριν νέου τινός, μήπω ἰδόντος, ὡς εἶπε, φονευόμενον ἄνθρωπον.

ΚΘ'.

Ὅτε δέ, ἀντὶ νὰ φονεύωσι τοὺς ἀσθενεῖς ἢ γέροντας δούλους, ἐξέθετον τούτους ζῶντας εἰς ἔρημον καὶ ἀκατοίκητόν τινα νῆσον τοῦ Τιβέ-

ρεως ποταμοῦ, τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ μεγίστη φιλάνθρωπία !

Τρεῖς υἱοὶ δυστυχοῦς χήρας ἐπωλήθησαν, ὅπως πληρωθῇ ὁ ὑπὸ ταύτης εἰς τὸ δημόσιον ὀφειλόμενος φόρος.

Τοῦτο θὰ ἦτο ἀπίστευτον, εἰ μὴ ἀνέφερεν αὐτὸ ἡμῖν σεβαστὸς συγγραφεύς, ὁ ἱερὸς Ἰερώννυμος.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν γυναικῶν ἀκολασία ἦν ὡσαύτως ἀπερίγραπτος· 170 γυναῖκες ἐπὶ Τιβερίου κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, ὡς δηλητηριάσασαι τοὺς ἰδίους αὐτῶν συζύγους. Τοσοῦτον δὲ σύνηθες ἦν ἡ συζυγικὴ ἀπιστία τούτων, ὥστε εἰς τοὺς νεονύμφους, ὡς ὑψίστην ἐπιτύχοντο εὐχὴν

ὅπως τὰ τέκνα ὁμοιάζωσι πρὸς τὸν πατέρα, εἰς ἀπόδειξιν τῆς πίστεως τῆς συζύγου· οὕτως εἰς τὴν 61 ᾠδὴν αὐτοῦ ὁ ποιητὴς Κάτουλος εὐχεται τῷ Manlio, ἵνα ὁ παῖς αὐτοῦ ᾖ ὅμοιος τῷ πατρί, ὅπως εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων, ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐστὶ γνήσιος: «Sit suo similis Patri Manlio et facile inscieis noscitur ab omnibus». (LXI. σ. 35)

Λ'.

Τοιαύτη ἐν περιλήψει ἡ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ κοινωνικὴ κατὰστασις τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου, τοιοῦτος ὁ βίος, καὶ τοιαῦτα τὰ ἦθη, ἅτινα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς περιεγράψαμεν, ὅπως δεόντως ἐκτιμηθῇ πό-

σων ἀγαθῶν πρόξενος ἐγένετο ἡμῖν ἢ τοῦ Σωτῆρος ἐνσάρκωσις, διαψεύδουσα τὴν τῶν ἐπιπολαίως καὶ ἀνιστορήτως κρινόντων ἰδέαν, ὅτι ἂν ὁ χριστιανισμὸς ἐπέτυχεν, ἐπέτυχε διότι οἱ τότε ἄνθρωποι ἦσαν ἄνθρωποι *ἀπλοὶ καὶ πραεῖς, ἀγαθοὶ καὶ εὐπιστοί.*

ΛΑ'.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, καθεύδοντα διατέλουν τὰ ἔθνη, τὸν ΑΛΛΟΝ τοῦ Σωκράτους ἀναμένοντα.

Τίς ὁ ΑΛΛΟΣ οὗτος τοῦ Σωκράτους ;

Οἱ Ἀθηναῖοι, διεφθαρμένοι θρησκευτικῶς, μὴ ἀνεχόμενοι τοῦ Σωκράτους νὰ διδάσκη αὐτοὺς τὰ περὶ ἀρετῆς, κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς

θάνατον· ἀπολογούμενος δὲ ὁ σοφὸς Σωκράτης ἔλεγεν : Ἐὰν μὲ φονεύσητε, εὐκόλως δὲν θὰ εὑρετε ἄλλον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένον εἰς τὴν πόλιν, διότι οὕτω φρονῶ, ὅτι ὁ Θεὸς μὲ ἀπέστειλε τοιοῦτον Διδάσκαλον εἰς Ἀθήνας, ὅστις δὲν παύω, ὅλην τὴν ἡμέραν πανταχοῦ νὰ διδάσκω τὰ τῆς ἀρετῆς· ἐὰν ὅμως μὲ ἀποκτείνητε, θὰ διατελεῖτε κοιμώμενοι καθ' ὅλον τὸν ὑπόλοιπον βίον, ἐὰν μὴ ὁ Θεὸς ἤθελε πέμψῃ ΑΛΛΟΝ τινα, εὐσπλαγχνιζόμενος ὑμᾶς· καὶ κατὰ λέξιν :

« Ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἀποκτείνητε, οὐ ῥαδίως ἄλλον τοιοῦτον εὕρησετε, ἀτεχνῶς εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν προκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ Θεοῦ,

ὥσπερ ἵπκω μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέρῳ καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπος τινος· οἷον δὴ μοι δοκεῖ ὁ Θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθεικέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὀνειδίζων ἕνα ἕνα οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. Τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥαδίως ὑμῖν γενήσεται, ὥ ἄνδρες, ἐὰν πείθῃσθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως ταχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ ῥαδίως ἂν ἀποκτείνητε, εἴτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῦτ' ἂν

εἰ μή τινα **ΑΛΛΟΝ** ὁ θεὸς ἐπιπέμψει κηδόμενος ὑμῶν».

Καὶ πάντες οἱ αἰῶνες ἀνωμολόγησαν, ὅτι ὁ Σωκράτης ὑπὸ τοῦ σπερματικοῦ φωτὸς φωτιζόμενος, ἐν τῷ ΑΛΛΩ τούτῳ προέλεγε τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου.

ΑΒ'.

Ὁ αὐτὸς δὲ ἀλλαχοῦ ἀπέτρεπε τὸν Ἀλκιβιάδην νὰ προσφέρῃ θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς, διδάσκων ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναμείνωσι τὸν μέλλοντα ἔρχεσθαι, ὅστις ἤθελε διδάξῃ «ὡς δεῖ πρὸς θεοὺς καὶ ἀνθρώπους διακεῖσθαι» καὶ ὅτι οὗτος δὲν ἤθελε βραδύνει νὰ ἔλθῃ «ἥξει δ' οὐ δια

μακροῦ τούτων θελόντων». (Πλάτ. Ἀλκιβιάδ. Δεύτερος σ. 344).

Εἶναι ταῦτα συμπτώσεις καὶ λόγοι τυχαῖοι ἄνευ σκοποῦ, ἐκφεύγοντες τοῦ στόματος τοῦ ὑπάτου τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων;

ΑΓ'.

Ὁ Σωκράτης, ὁ Δίκαιος οὗτος τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας (Πλάτ. Πολιτ. Β. σ. 316), οὐ μόνον προεῖπε τὴν ἔλευσιν τοῦ μέλλοντος Λυτρωτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐδίδαξεν ἠθικὰς ἀρχὰς ἐγγυτάτας πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον.

Οὕτως, ἐπίστευσε καὶ ἐδίδαξε τὴν Ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, τὸ ἐν αἶον τοῦ Θεοῦ, τὰ ἠθικὰ ἰδεώδη, ὡς ἀποτελοῦντα τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς καὶ τὴν με-

γίστην ἠθικὴν ἀρχὴν ὅτι ὁ κακός, οὐδέποτε δύναται νὰ βλάψῃ τὸν καλὸν καὶ ἐνάρετον· δύναται μὲν οὗτος νὰ ἀτιμάσῃ, νὰ ὀνειδίσῃ καὶ νὰ ἀποκτείνῃ ἀκόμῃ τὸν ἐνάρετον, ἀλλὰ πραγματικὴν βλάβην εἶναι ἀδύνατον νὰ προσενήσῃ ὁ κακὸς εἰς τὸν ἀγαθὸν καὶ ἐνάρετον.

«*Εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνῃτε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς· ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάβειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιτο· οὐ γὰρ οἶομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμαίνονι ἀνδρί, ὑπὸ χεῖρο-
νος βλάπτεσθαι· ἀποκτείνειε μὲν τᾶν ἴσως ἢ ἐξιλάσειεν ἢ ἀτι-*

μώσειεν, ἀλλὰ ταῦτα ἴσως οἶεται καὶ ἄλλός τις πονεῖν μεγάλα κακά, ἐγὼ δὲ οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν, ἢ οὔτος νυνὶ ποιεῖ ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτινύναι» (XVIII).

ΑΔ΄.

Δὲν νομίζει τις, ὅτι πολὺ μακρὰν βλέπει τὴν ἡὺ τοῦ Εὐαγγελίου ὑποφώσκουσιν καὶ ἀκούει τὸ Εὐαγγέλιον πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου «*μὴ φοβηθῇτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένην ἀποκτείνειαι* ;» (Ματθ. ι'. 28).

Δὲν νομίζει τις ὅτι ἀκούει τὸν Σωκράτην, ὡς Χριστιανόν, πρὸ Χριστοῦ ὁμιλοῦντα, ἢ Προφήτην ἔξω τῆς Π. Διαθήκης ;

Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία δέχεται ὅτι πᾶν ὅ,τι ὑγιὲς οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι περὶ Θεοῦ καὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν εἶπον, ὅτι ταῦτα ἦσαν ἀκτῖνες θείου φωτὸς ὑπὸ τοῦ σπερματικοῦ λόγου ἐκπεμπόμεναι. ¹.

ΛΕ΄.

Ὁ δὲ Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς δὲν διστάζει ρητῶς καὶ Χριστιανοὺς νὰ ὀνομάσῃ τούτους : « Καὶ οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες Χριστιανοὶ εἰσὶ, καὶ ἄθεοι ἐνομίσθησαν, οἷον ἐν Ἑλλήσι μὲν Σωκράτης καὶ Ἡράκλειτος καὶ ὅμοιοι αὐτοῖς, ἐν βαρβαροῖς δὲ Ἀβραὰμ καὶ Ἀνανίας

(1) Πρβλ. Α. Σπαθᾶκη. Χριστ. φθόγοι ἐκ τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιότητος. Εὐσγ. Κῆρυξ 1870 σ. 543.

καὶ Ἀζαρίας καὶ Μισαήλ καὶ Ἡλίας καὶ ἄλλοι (Ἰουστ. ἀπολ. Α΄ 46) ¹.

Μήπως ἡ διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος, ὡς ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, «κρείττονον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν» δὲν προσεγγίζει εἰς τὴν χριστιανικὴν τελειότητα ; (Ματθ. ε΄. 39—40).

Πόσον ὁμως ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν», δὲν εἶνε τελειότερα τῆς διδασκαλίας ταύτης τοῦ Πλάτωνος ;

ΛΣΤ΄.

Μήπως εἰς τοὺς λόγους τοῦ Σο-

1. Γνωστὸν ὅτι ἡ εὐγένεια τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἐθεώρει βάρβαρον πάντα μὴ Ἑλληνα, ἐξ οὗ καὶ τὸ «πᾶς μὴ Ἑλλην βάρβαρος».

φοκλέους, ὅτι οἱ θεοὶ βλέπουσι καὶ τοὺς εὐσεβεῖς, βλέπουσι καὶ τοὺς ἄσεβεῖς, οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ἐκφύγῃ τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἀνοσίας αὐτοῦ πράξεις («*ἡγεῖσθαι δὲ βλέπειν μὲν αὐτοὺς (τοὺς θεοὺς) πρὸς τὸν εὐσεβῆ βροτῶν, βλέπειν δὲ πρὸς τοὺς δυσσεβεῖς, φυγὴν δὲ τοῦ μήπω γενέσθαι φωτὸς (=φῶς—φωτὸς—φῶτες= ἄνδρες) ἀνοσίου*» (Οἰδ. ἐπὶ Κολ. 279), δὲν νομίζει τις ὅτι ἀκούει τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου «*ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους* ; (Ματθ. ε'. 45) καὶ τοὺς ἄλλους λόγους τοῦ Κυρίου «*γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς*

φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης ;» (Ματθ. κγ' 33).

Οἱ δὲ λόγοι τοῦ Αἰσχύλου (Ἐπιτὰ ἐπὶ Θήβαις 599) :

«*Ἐν παντὶ πράγει δ' ἔσθ' ὁμιλίας κακῆς κάκιον οὐδέν, καρπὸς οὐ κομιστέος,*» καὶ «*Ἄτης ἄροῦρα θάνατον ἐκκαρπίζεται*» δὲν ὑπενθυμίζουν τοῖς Ἀποστολικοῦς λόγους «*τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἀμαρτίας θάνατος ;*» (Ρωμ. ε' 23).

ΛΖ'.

Καὶ ὅμως οὐδὲν ἀπολύτως ἡ Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία κατώρθωσε πρὸς σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους ! Τοῦτο ἦτο ἔργον ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, ἦτο ἔργον μόνον τοῦ

μέλλοντος Λυτρωτοῦ, πρὸς ὃν, ὡς ἐν ἐστίᾳ τινι συνεκεντρώθησαν ἅπασαι αἱ ἐλπίδες, τῆς γοργῷ τῷ βήματι πρὸς τὴν ἡθικὴν καταστροφὴν βαίνουσης ἀνθρωπότητος ¹.

1) Ἐνταῦθα δὲν νομίζομεν ἄσκοπον νό. παρενθέσωμεν τὰ ἐξῆς, ἅτινα ἐν ὑποσημειώσει ὁ σοφὸς Ἀρχιεπίσκοπος Βίμπος δημοσιεύει ἐν λόγῳ αὐτοῦ ἐκφωνηθέντι ἐν Ἀθήναις τῷ 1868 κατὰ τὴν ἐορτὴν Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου :

« Ἀρχιεραββίνος τις (ἡ χακάμπασσης) τῶν Ἱεροσολύμων Ἀβραὰμ μπαὶν Χαβεὶδ λεγόμενος περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου 1868 φέρων συστατικὰς ἐπιστολὰς παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας, καὶ μετ' ἐμοῦ, πρὸς ὃν συνεστήθη παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σύρον,

ΛΗ'.

Ἕλληνες ἐπομένως καὶ Ρωμαῖοι ἐννοήσαντες ὅτι εἰς ἀπέραν-
Τήνου, τὰς ἀρχαιότητας τῆς Ἀκροπόλεως.
Ἐμεινεν ἔκθαμβος ἰδὼν αὐτὰ τὰ ἐρεῖπια τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς. Περιερχόμενος δὲ τὰ διάφορα ἀγάλματα μοι ἀπέτεινεν ἑβραϊστὶ τὰ ἐξῆς ἐδάφια τοῦ 113 ψαλμοῦ : « τὰ εἰδῶλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσόν, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων, στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λαλήσουσιν· ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄφρονται· ὦτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀκούσονται· ῥίνας ἔχουσι, καὶ οὐκ ὁσφρανθήσονται· χεῖρας ἔχουσι, καὶ οὐ ψηλαφήσουσι· πόδας ἔχουσι καὶ οὐ περιπατήσουσιν », ἐλέγχων τοιοῦτοτρόπως τὴν μωρίαν τῶν εἰδωλολατρῶν Ἑλλήνων.

Τότε ἠρώτησα αὐτόν, διὰ τίνας δυνά-

τον χάος ἄνευ Θεοῦ, ἄνευ σκοποῦ καὶ ἄνευ ἐλπίδος πλανῶνται, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι παρρησίᾳ ἀνακηρύττουσιν, ὅτι ὁ Θεὸς τοῖς εἶνε ἄγνωστος

μεως ἀπηλλάγησαν οἱ Ἕλληνες τῆς εἰδωλολατρίας. Ὁ Ἀρχιεραββῆτος δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ. Τότε τῷ ἀπήντησα, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ ἐσταυρωμένου πρέπει νὰ εἶναι οὐχὶ ἀνθρώπινη, ἀλλ' ὑπεράνθρωπος, ἀφοῦ δι' αὐτῆς κατωρθώθη νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς εἰδωλολατρίας οὐχὶ μόνον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἔθνη, ἀφοῦ Αὐτὸς νῦν βασιλεύει ὅλων τῶν κραταιῶν καὶ σοφῶν ἐθνῶν καὶ ἀφοῦ ὅλον ἐξαπλοῦται ἡ Βασιλεία αὐτοῦ.

Ὁ Ἀρχιεραββῆτος ἔμεινεν ἀναυδος».

καὶ δὲν ὀκνοῦσι καὶ βωμὸν αὐτῷ νὰ ἰδρύσωσιν, ἐπιγράψαντες

«ΑΓΝΩΣΤΩΙ ΘΕΩΙ»,¹

Οἱ δὲ Ρωμαῖοι πεισθέντες καὶ ὅτι οὗτοι πλανῶνται εἰς τὴν περὶ Θεοῦ δόξαν, καὶ ᾗτι μάτην τοὺς θεοὺς πάντων τῶν ἐθνῶν εἰς τὸ Καπιτώλιον αὐτῶν συνήθροισαν, ἰδρύουσι καὶ οὗτοι, νέον βωμὸν τῷ Πρωτογόνῳ Θεῷ

«ARA PRIMOGENITI DEI»

1. «Νῆ τὸν ἄγνωστον τὸν ἐν Ἀθήναις! ἡμεῖς δὲ τὸν ἐν Ἀθήναις ἄγνωστον ἐφευρόντες καὶ προσκυνήσαντες, χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἐκτείναντες, τοῦτω εὐχαριστήσωμεν». (Λουκιαν. Φιλόπ. 13. 29. πρβλ. Πaus. Ἀττ. 4. Φιλόσ. ἐν βίῳ Ἀπόλλων. VI 3. πρβλ. Hensen. Der Apostolus Paulus. σ. 145. Εὐαγ. Κῆρ. 1857 σ. 145.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Παλατινάτου ἐγεί-
ρουσι βωμὸν (Cabrol. B' σ. 3047).
πρὸς τὴν ἄγνωστον θεότητα (C. I. L.
Τόμ. VI n. 110).

SEI. DEI. SEI. DEIVAE. SAC.
C. SEXTIVS. C. F. CALVINVS. PPR
DE. SENATI. SENTENTIA
RESTITVIT (1)

ΛΘ'.

Καὶ οὕτω παρασκευασθέντα τὰ
ἔθνη, ἀνέμενον τὴν λύσιν τοῦ με-
γάλου τούτου δράματος, ἦτοι τὴν
ἐλευσιν ΕΚΕΙΝΟΥ, ὅστις ἔμελλε
νὰ διαρρήξῃ τὰ βαρέα ταῦτα δε-
σμὰ τῆς ἀνθρωπότητος, κηρύττων

(1) Πρβλ. Kaufmann Handbuch der
Christl. Archäol. 1905 σ. 2. Χριστ. Ἀρχ.
Ἑταιρ. Δελ. Δ'. σ. 57.

«αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς
ἀνάβλεψιν».

Μ'.

Τίς τῶν ἀρχαίων Στρατηγῶν καὶ
Βασιλέων, τίς τῶν Ἑλλήνων ἢ Ρω-
μαίων, τίς τῶν πρὸ Χριστοῦ ἀκμα-
σάντων ἠδυνήθη ποτε νὰ λαλήσῃ
«ὥς οὗτος ὁ ἄνθρωπος» (Ἰωάν.
η'. 46), νὰ λαλήσῃ «ὥς ἐξουσίαν
ἔχων» (Ματθ. η' 49) καὶ ἀξιωμα-
τικῶς ἀναπτύσσων τὸ βιβλίον ἐν μέ-
σῳ τοῦ Ναοῦ, παρόντων τῶν σοφῶν
τῆς Ἰουδαίας. (Λουκ. δ'. 18) νὰ ἀ-
ναγνώσῃ, ὅ,τι περὶ Αὐτοῦ πρὸ 752
ἐτῶν ὁ Ἡσαΐας ἔγραφεν ;

“Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἔ-
νεκεν ἔχρισέ με Κύριος (ἔξ οὗ καὶ
Χριστὸς) εὐαγγελισασθαι πτωχοῖς

ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς
συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ, κηρύ-
ξαι αἰχμαλώτοις ἄφρεσιν καὶ τυ-
φλοῖς ἀνάβλεψιν καλέσαι ἐνιαυ-
τὸν Κυρίῳ δεκτὸν,, (ξά.)

Τίς ψιλὸς ἄνθρωπος ὢν, ἠδύ-
νατο νὰ εἴπῃ· “**Εγὼ εἰμὶ ἡ Ζωὴ**
καὶ ἡ Ἀλήθεια. **Ἐγὼ εἰμὶ τὸ**
Φῶς τοῦ κόσμου. **Ἐγὼ Φῶς**
εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα. **Ἐγὼ ἐν**
τῷ Πατρὶ, ὁ Πατήρ μου ἐν ἐμοί,
ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐσμέν. **Ὁ θεω-**
ρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν Πατέρα. **Ἐ-**
γὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξηλθὼν καὶ
ἤκω· οὐδὲ γὰρ ἐπ’ ἐμάντοῦ ἐλήλυ-
θα, ἀλλ’ ἐκεῖνος με ἀπέστειλεν.,”

“**Καὶ νῦν δόξασόν με σὺ Πάτερ,**
παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον

πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ
σοί.,” (Ἰωάν. ιζ'. 5) ;

ΜΑ'.

“Ὅπερ δὲ μέγιστον, τίς ἀπλοῦς
καὶ γνωστὸς ἄνθρωπος ὢν, θὰ ἐ-
τόλμα ἐν μέσῳ τοῦ Ἱεροῦ τῶν Ἱε-
ροσολύμων ἐν τῷ Γαζοφυλακείῳ
τοῦ Ναοῦ, γεγωνυῖα τῇ φωνῇ νὰ
προκαλέσῃ τὴν ἐρώτησιν :

“**Τίς ἐλέγχει με περὶ ἁμαρ-**
τίαις ;” (Ἰωαν. η'. 46).

Ἐὰν ἀληθῶς δὲν ἦτο ἀναμάρ-
τητος, ἐὰν ἀληθῶς δὲν ἠσθάνετο
ἐαυτὸν, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς
Ἐκκλησίας, τέλειον Θεὸν καὶ τέ-
λειον ἄνθρωπον, **πλὴν τῆς ἁμαρ-**
τίας ;

Τίς, λέγομεν, ἠδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ

ν^ο ἀναφέρῃ ταῦτα πάντα περὶ αὐτοῦ,
χωρὶς οὗτος νὰ εἶναι τοιοῦτος, οὐδὲ
νὰ ἔχῃ τὰς ιδιότητας ταύτας, καὶ ὁ
τοιοῦτος νὰ μὴ θεωρηθῇ δικαίως διὰ
τοῦτο ὡς πλάνος;

Συνέβη ἢ συμβαίνει τοῦτο εἰς τὸν
ΙΗΣΟΥΝ;

Γενεαὶ ἔρχονται καὶ παρέρχονται
καὶ βασιλεῖς τῆς Γῆς, Ἑθνη καὶ
Λαοὶ, γονυπετοῦσι πρὸ τῶν ποδῶν
του, λατρεύοντες ΑΥΤΟΝ, καὶ ὁμο-
λογοῦσιν Αὐτὸν Βασιλέα τῶν βασι-
λευόντων, Κύριον τῶν Δυνάμεων,
καὶ αἰώνιον Βασιλέα τῆς Δόξης!

Εἶναι τοῦτο πλάνη;

*Ἑθνη τὰ λατρεύοντα ΑΥΤΟΝ
εὐρίσκονται οὕτως ἐν ἀπάτῃ;*

MB'.

Εἶναι Θεὸς ὁ Ἰησοῦς, ἢ ἄπλοῦς
ἄνθρωπος;

Ἄν ἄνθρωπος, κρημνήσατε αὐ-
τοῦ, τοὺς Ναοὺς καὶ τὴν λατρείαν,
καθαιρέσατε αὐτοῦ, τὴν ἰσχὺν καὶ
τὴν δύναμιν, ἀλλὰ, ἂν δύνασθε, στα-
θῇτε μίαν στιγμὴν, ὡς ἄνθρωποι, ὡς
οἰκογένεια, ὡς πόλις, ὡς Ἑθνος. Δο-
κιμάσατε ν^ο ἀπορρίψῃτε τὴν πρὸς
τὸν Ἰησοῦν λατρείαν, καὶ αὐθωρεὶ
θὰ ἴδῃτε τὸ χάος, εἰς ὃ ὁλόκληρος ἡ
ἀνθρωπότης θὰ ἐμπέσῃ· οὔτε τιμὴ
πλέον, οὔτε συναλλαγή, οὔτε οἰκο-
γένεια, οὔτε δικαιοσύνη, οὔτε εὐ-
πρέπεια, οὔτε ἀνθρωπισμός, σκότος
καὶ ἔρεβος, σκότος καὶ ζόφος, ἀτι-
μία, ἀσυνειδησία, ἀθηρησκεία, ἀπο-

κτήνωσις, πλήρωσις πάσης κτηνώδους καὶ ὑλικῆς ἐπιθυμίας, κατάργησις παντὸς ὑψηλοῦ καὶ ἡθικοῦ ἰδεώδους, οὐδὲν πλεον εὐγενές, οὐδὲν λεπτόν, οὐδὲν φιλόανθρωπον, οὐδὲν ἅγιον, οὐδὲν ἱερόν, οὐδὲν ὅσιον. Τὰ πάντα ὕλισμός, τὰ πάντα ἀποκτήνωσις, τὰ πάντα συμφέρον.

Δὲν θὰ ἀκούεται πλεον ἢ φωνή : *“Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους,”* *“ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν.”* *“Πάντα ὅσα ἂν θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς,”* καὶ *“γίνεσθε οἰκτίρμονοι, καθὼς ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.”*

ΜΓ'.

Ἄν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶναι Θεός, γο-

νυπετήσατε τότε πρὸ αὐτοῦ, καταφιλήσατε τὸ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ ὅτι Ἅγιος καὶ Δίκαιος ἐστίν· λατρεύσατε αὐτὸν, οὐχὶ ὁμολογία μόνη, ἀλλὰ πρὸ παντὸς πράξει καλῇ διότι αὐτὸς ἐδίδαξεν : *“Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε Κύριε εἰσελεύσεται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν Οὐρανοῖς.”*

Τίς ἤκουσεν ποτε ἄνθρωπον, καταδικασθέντα εἰς θάνατον, καὶ ὑποστάνα τὴν ποινὴν αὐτοῦ ὡς τελευταίου κακούργου, λατρευόμενον δ' εἰτα ὡς θεόν, ὑπὸ ἀναριθμῶν ἑκατομμυρίων Λαοῦ εἴκοσι ἤδη αἰώνων;

Τίς ἤκουσε ποτε ὅτι τὸ ἀποτρόπαιον ὄργανον, δι' οὗ ἐφονεύθη ὁ

Ἰησοῦς, ὁ **Σταυρός**, ἦτο ποτὲ δυνα-
τὸν νὰ γίνη, καὶ ἔγινε κόσμημα τῶν
διαδημάτων τῶν Βασιλέων τῆς γῆς,
τὸ κόσμημα καὶ τὸ βραβεῖν πάσης
ἀρετῆς καὶ ἠθικῆς πράξεως ;

ΜΔ'.

Βασιλεῖς τῆς Γῆς, Ἀρχοντες, καὶ
πάντες οἱ ἐν τοῖς ἀξιώμασιν, πι-
στεύετε εἰς τὸν Ἰησοῦν ; Συμφώ-
νως τότε πρὸς τὴν συνείδησίν σας
φέρετε πλούσιον τὸν διάκοσμον τῶν
παρασήμεων σας.

Δὲν πιστεύετε ;

Ἐπιστρέψατε αὐθωρεὶ τὰ παρά-
σημά σας καὶ εἶπατε, ὅτι δὲν δέχεσθε
διάκοσμον, στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ
ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης.

Μεταξὺ πίστεως καὶ ἀπιστίας, με-

ταξὺ Χριστιανοῦ καὶ ἀπίστου, μέσος
ὁρος δὲν ὑπάρχει. Ὅστις δὲν συνά-
γει μεθ' ἡμῶν, σκορπίζει, εἶπεν ὁ
Κύριος.

ΜΕ'.

Εἶναι Θεὸς καὶ Σωτὴρ ὁ Ἰησοῦς ;
Ἐρωτήσατε προσέτι τὴν Ἱστορίαν
εἴκοσιν αἰώνων.

Ἐρωτήσατε τὰ ἑκατομμύρια τῶν
μυριάδων Λαοῦ τοσούτων Ἐθνῶν,
ἔρωτήσατε πότε ἠτύχησαν τὰ Ἐθνη
καὶ οἱ Λαοί, πιστεύοντες ἢ ἀπι-
στοῦντες ;

Ἡ πίστις πρὸς τὸν Ἰησοῦν, εἶναι
τὸ *ἠθικὸν βαρόμετρον τῆς κοινω-
νικῆς καταστάσεως τῶν Λαῶν ;*

Τηροῦνται αἱ διατάξεις τοῦ ἔσταν-

ρωμένου ; πλήρης εὐτυχία καὶ εὐδαιμονία εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Δὲν τηροῦνται ;

Ἡθικὴ καταστροφή καὶ γενικὴ ἑξαχρείωσις, ἔκλυσις πάσης ἠθικῆς ἀρχῆς καὶ παντὸς ἰδεώδους. Πλήρης καταστροφή εἰς τὴν οἰκογένειαν, δυστυχία εἰς τὰ ἄτομα, ἀξιοθρήνητα τὰ Ἑθνη.

ΜΣΤ'.

Εἶναι τυχαῖα συμπτώματα τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ; Βεβαίως ὄχι, ἀπειράκις ὄχι !

Ἰδετε τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν τῶν Ἑθνῶν, τῶν μὴ πιστευόντων εἰς τὸν Κύριον, συγκρίνατε ταῦτα πρὸς τὰ Χριστιανικά

Ἑθνη, καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὄψεσθε τὴν ἀλήθειαν !

Καὶ ἐπέτυχε πάντα ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, τί ὑποσχεθεὶς εἰς τοὺς μαθητάς του ; Πενίαν, πτωχείαν, διωγμούς, μίσος ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, (*καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ ὄνομά μου,*), ἀγωγὰς ἐνώπιον βασιλέων καὶ ἡγεμόνων καὶ ἐπὶ τέλους Σταυρόν !

Καὶ ὡς λέγει ὁ σοφὸς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ὁ Ἰησοῦς *“ἀπέρριπεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὅποια οἱ ἄνθρωποι ζητοῦσι· καὶ ἐδιάλεξεν ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια οἱ ἄνθρωποι φοβοῦνται καὶ φεύγουσιν. Ἀπέβαλε τὴν δυναστείαν, τὰ πλούτη, τὰς τιμὰς, τὰς τρυφὰς· καὶ ἐξελέξατο τὴν*

πτωχειαν, τὸ ὄνειδος, τοὺς βασι-
νισμοὺς καὶ τὸν θάνατον».

Εἶναι δὲ πρόβλημα μέγα, τί θὰ ἐ-
γίνετο ἢ ἀνθρωπότης, τί θὰ εἴμεθα
σήμερον, εἰ μὴ ἐγενᾶτο ὁ Κύριος,
καὶ εἰ μὴ ἐκ Παρθένου ἐσαρκούτο ὁ
τῶν ὅλων Δεσπότης.

ΜΗ'.

Δικαίως ἄρα σύμπας ὁ Χριστια-
νικὸς Κόσμος, τὸ μέγιστον καὶ ὑψι-
στον τοῦτο γεγονός ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ
ἡμετέρου Πλανήτου ἐκάστοτε ἐορ-
τάζων, λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ὑπὸ τοὺς θό-
λους τῶν ἐν τῇ νυκτὶ τῶν Χριστου-
γέννων φεγγοβολούντων Ναῶν τοῦ
Ἰησοῦ, τὸν ὥραϊον καὶ βαρυσήμαν-
τον ὕμνον τοῦτον ψάλλει :

“Ἡ Γέννησίς σου Χριστέ ὁ
Θεὸς ἡμῶν, ἀνέτειλε τῷ Κόσμῳ
τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως, ἐν αὐτῇ
γάρ, οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες,
ὑπὸ Ἀστέρος ἐδιδάσκοντο, σὲ
προσκυνεῖν τὸν Ἥλιον τῆς Δι-
καιοσύνης καὶ σὲ γινώσκειν ἐξ
ὑψους Ἀνατολήν, Κύριε δόξα
σοι.”

Σημείωσις. Τὰς μελέτας ταύτας στα-
χυολογηθείσας ἐκ διαφόρων ἀπολογητι-
κῶν καὶ Θεολογικῶν ἔργων, κυρίως κατὰ
τοὺς χρόνους τοῦ φοιτητικοῦ ἡμῶν βίου,
δὲν ἤθελον κρίνει ἀξίας δημοσιεύσεως ἐν
ιδίῳ βιβλιαρίῳ, ἂν μὴ, ὅτε μέρος τούτων
τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη, ὁ σοφὸς Ἀρ-
χιεπίσκοπος Βίμπρος δὲν ἐξώρκιζεν ἡμᾶς
οὕτως εἰπεῖν, ὅπως πράξωμεν τοῦτο, πολ-

λάκις ἐκφράσας τὴν γνώμην του, ὅτι, τὸ τομίδιον τοῦτο, πρέπει νὰ *ἦνε ἐγκόλπιον παντὸς χριστιανοῦ*· θὰ ἀφιέρουν δὲ τοῦτο εἰς τὴν καλὴν μου μαθήτριάν Δδα Χρυσὴν Πετροπούλου, τὴν νῦν ἐν Μασσαλίᾳ, διὰ τὰς ὡραίας ἐπιστολάς ἃς μοι ἔγραψε κατ' Ἀπρ. 1906 ἀναγνοῦσα τὴν μελέτην ἡμῶν ταύτην, ἂν μὴ, μετὰ θάνατον τῆς ἐμῆς Μητρός, δὲν θεωρῶ ὡς ἀνακούφισίν μου καὶ καθήκόν μου, πᾶν ἔργον μου· ν' ἀφιερῶ εἰς τὴν ἱερὰν μνήμην αὐτῆς. Εἰς οὐδένα ὀφείλω τόσα εἰς τὸν βίον μου, ὅσα εἰς τὴν σεβασμίαν, καὶ ἐξόχως ἐνάρετον χριστιανὴν Μητέρα μου.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ

Κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας ἡ ἐορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου, συνεωρτάζετο τῇ ἐορτῇ τῶν Θεοφανείων (6 Ἰανουαρίου), ὅπως μέχρι τῆς σήμερον ποιοῦσιν οἱ Ἀρμένιοι.

Ἐν τῇ Δύσει δὲ τὸ πρῶτον ἐχωρίσθη ἡ ἐορτὴ αὕτη, κατὰ τινας μὲν ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰουλίου (337—352), κατ' ἄλλους δέ, ὑπὸ τοῦ Πάπα Λιβερίου (352-366) τεθεῖσα 12 ἡμέρας πρὸ τῆς 6 Ἰανουαρίου, ἥτοι τῇ

25 Δεκεμβρίου, ὑπὸ τὸν τίτλον :
natalis Domini corporalis
(ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Κυ-
ρίου) καὶ ἀπὸ τῆς Δύσεως ἡ ἑορτὴ
αὕτη, ἤλθεν εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, τῷ 386,
κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁμιλῶν,
λέγει: «Οὐπω δέκατον ἔστιν ἔτος,
ἐξ οὗ δῆλη καὶ γνώριμος ἡμῖν ἡ
ἡμέρα αὕτη γεγένηται».

Τίτλος δὲ τοῦ λόγου τούτου ἔστιν
ὁ ἑξῆς: «Λόγος οὐδ' εἰς τὴν γενέ-
θλιον ἡμέραν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν
Ι.Χ. ἁδηλον μὲν ἔτι οὐσαν τότε, πρὸ
δὲ ὀλίγων ἐτῶν γνωρισθεῖσαν παρά
τινων τῶν ἀπὸ τῆς Δύσεως ἐλθόν-
των καὶ ἀναγγειλάντων». ὥστε οἱ
ἀναγγείλαντες φαίνεται ὅτι ἤλθον

εἰς Ἀνατολήν περὶ τὸ 376, ὅτε καὶ
ἡ ἑορτὴ ὑπαρξιν ἔλαβεν.

Πόσον δὲ ἡ συνείδησις τῶν τότε
Χριστιανῶν ἐταράχθη ἐκ τοῦ χωρι-
σμοῦ τῆς ἑορτῆς ταύτης, ἀπὸ τῆς
ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων, ὡς νεωτε-
ρισμὸν τοῦτο θεωρησάντων, φαίνε-
ται, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου τοῦ θεῖου
Χρυσοστόμου, ἐν ᾧ διαιρεῖ τοὺς ἀ-
κροατὰς αὐτοῦ εἰς ἐγκαλοῦντας, καὶ
ἀπολογουμένους. Ἐντὸς ὀλίγου ὁ-
μως ἡ ἑορτὴ αὕτη μετ' ἐνθουσια-
σμοῦ ἐγένετο μεγάλη ἑορτὴ τῆς
Ἐκκλησίας, καὶ οὐ μόνον κέντρον
πασῶν τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν, ἀλλὰ
καὶ τεσσαρακονθήμερος πρὸ ταύτης
ὠρίσθη νηστεία, ὅπως οἱ πιστοὶ δε-
όντως προετοιμάσωσιν ἑαυτοὺς εἰς

ὕποδοχὴν τοῦ εἰς γῆν κατερχομένου
Λυτρωτοῦ.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΩΡΩΝ

Λαμπρά καὶ πλήρης βαθυτάτου
χριστιανικοῦ συναισθήματος ἐστὶν
ἡ Ἀκολουθία τῶν Ὁρῶν ἢ κατὰ
τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων
ἀναγινωσκομένη, ἣτις, ὅταν ἡ πα-
ραμονὴ πίπτῃ ἐν Σαββάτῳ ἢ ἐν Κυ-
ριακῇ, ἀναγινώσκεται τῇ Παρα-
σκευῇ.

Ὅνομάζονται δὲ Ὁραι, κατ' ἀνα-
λογίαν τῶν συνήθων ὥρων τῆς ἡμέ-
ρας, καθ' ἃς οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἰδίως
οἱ ἐν ταῖς Μοναῖς πρέπει νὰ προ-
σεύχωνται εἰς τὸν Θεόν· εἰσὶ δὲ τέσ-

σαρες· ἐν τῇ **πρώτῃ** εὐλογοῦμεν
τὸν Θεὸν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔργου ἡμῶν·
ἡ **τρίτῃ** ἀναγινώσκεται εἰς ἀνάμνη-
σιν τῆς καθόδου τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος, ἡ δὲ **Ϛ'** καὶ **Θ'**, εἰς ἀνάμνη-
σιν τοῦ σταυρικοῦ θανάτου καὶ τοῦ
ἀπὸ ὥρας ἕκτης, μέχρις ὥρας ἐννά-
της συμβάντος ζοφεροῦ σκότους.

Πᾶσαι αἱ ἐκ τῆς Π. Διαθήκης πε-
ρικοπαὶ ἀναφέρουσι τὰς πρὸ χιλιά-
δων ἐτῶν περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ
Χριστοῦ ρηθείσας προφητείας, αἱ δὲ
τῆς Ν. Διαθήκης, ἀφηγοῦνται πῶς
λεπτομερῶς αὗται ἐξεπληρώθησαν.
Ἐν ἐκάστη ὥρᾳ ἀναγινώσκονται
τρεῖς ψαλμοί, φάλλονται δύο τροπά-
ρια καὶ τρία ἰδιόμελα, ἀναγινώσκεται
μία προφητεία, εἰς Ἀπόστολος, ἐν

Εὐαγγέλιον, ἐν κοντάκιον καὶ δύο εὐχαί.

ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ

Ὁ Ἑλληνικὸς νοῦς, φύσει ποιητικὸς ὢν, εὐρῶν δὲ καὶ θέμα, ἐν ᾧ τὸ ὑψιστον θαῦμα, μετὰ ποικίλων ἐξοχικῶν ἀντικειμένων καὶ ποιητικῶν περιστάσεων συνδέεται, οἷα ἡ ἐν νυκτὶ γέννησις, ἡ ἔρημος, ἡ φάτις, οἱ ἄγγελοι, ὁ Ὕμνος, οἱ ποιμένες, τὰ ποίμνια, οἱ μάγοι, τὰ δῶρα, ὁ ἀστήρ, τὸ σπήλαιον, κ.λ.π. προστεθείσθω δὲ καὶ ἡ ζάλη τοῦ Ἰωσήφ ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, ἀπετέλεσέ τι ὑψηλὸν καὶ ὠραῖον τῷ ὄντι, ὥς δεικνύουσιν οἱ λαμπροὶ ἐξοχοὶ καὶ ἀμιμήτου κάλλους ὕμνοι, οὓς οἱ

ὕμνογράφοι τῆς Ἐκκλησίας (Δαμασκηνός, Κοσμάς, Γερμανός, Ἀνατόλιος Κασσιανή), τῇ ἑορτῇ ταύτῃ ἐπλεξάν.

Τούτων λαμπρότεροι ὕμνοι εἰσὶ τῆς α'. ὥρας τὸ

Ἰδιόμελον ἤχ. πλ. δ'.

Βηθλεὲμ ἐτοιμάζου· εὐτρεπίζεσθω ἡ φάτις· τὸ σπήλαιον δεχέσθω ἡ ἀλήθεια ἤλθεν· ἡ σκιά παρέδραμε· καὶ ὁ Θεὸς ἀνθρώποις, ἐκ Παρθένου πεφανέρωται, μορφωθείς τὸ καθ' ἡμᾶς, καὶ θεώσας τὸ πρόσλημμα. Διὸ Ἀδάμ ἀνανεοῦται σὺν Εὐᾷ, κράζοντες· Ἐπὶ γῆς εὐδοκία ἐπέφάνη, σῶσαι τὸ γένος ἡμῶν.

Τὸ δοξαστικὸν τῆς θ'. ὥρας

Ἦχος πλ. β'.

Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου, ὁ

δρακί τὴν πᾶσαν ἔχων κτίσιν (ἐκ τρίτου).
 ῥάκει, καθάπερ βροτὸς σπαργανοῦται,
 ὁ τῇ οὐσίᾳ ἀναφής. Θεὸς ἐν φάτνῃ ἀνα-
 κλίνεται, ὁ σιερεώσας τοὺς οὐρανοὺς πά-
 και κατ' ἄρχάς. Ἐκ μαζῶν γάλα τρέφεται,
 ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ μάννα ὀμβρίσας τῷ λαῷ.
 Μάγους προσκαλεῖται, ὁ Νυμφίος τῆς
 Ἐκκλησίας. Δῶρα τούτων αἶρει, ὁ Υἱὸς
 τῆς Παρθένου. Προσκυνοῦμέν σου τὴν
 γένναν Χριστέ (ἐκ τρίτου). Δεῖξον ἡμῖν
 καὶ τὰ θεῖά σου Θεοφάνεια.

Τὸ ἰδιόμελον τοῦ ἑσπερινοῦ

ῥΗχος β'.

Τί σοὶ προσενέγκωμεν Χριστέ, ὅτι
 ὤφθης ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς;
 Ἐκαστον γὰρ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων
 κτισμάτων, τὴν εὐχαριστίαν σοὶ προσά-
 γει· οἱ Ἄγγελοι τὸν ὕμνον· οἱ οὐρανοὶ
 τὸν ἀστέρα· οἱ Μάγοι τὰ δῶρα· οἱ ποι-

μένες τὸ θαῦμα· ἡ γῆ τὸ σπήλαιον· ἡ
 ἔρημος τὴν φάτνην· ἡμεῖς δὲ Μητέρα
 Παρθένον. Ὁ πρὸ αἰώνων Θεός, ἐλέη-
 σον ἡμᾶς.

Τὸ α'. κἀθισμα

ῥΗχος δ'.

Δεῦτε ἴδωμεν, πιστοὶ, ποῦ ἐγεννήθη ὁ
 Χριστός· ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν, ἔνθα
 ὁδεύει ὁ ἀστήρ, μετὰ τῶν Μάγων Ἀνα-
 τολῆς τῶν βασιλέων· Ἄγγελοι ὕμνουσιν,
 ἀκαταπαύστως ἐκεῖ, Ποιμένες ἀγραυλοῦ-
 σιν, ᾧδὴν ἐπάξιον· Δόξα ἐν Ὑψίστοις,
 λέγοντες, τῷ σήμερον ἐν τῷ σπηλαίῳ τε-
 χθέντι, ἐκ τῆς Παρθένου, καὶ Θεοτόκου,
 ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.

Τὸ Κοντάκιον

ῥΗχος γ'.

Ἡ Παρθένος σήμερον, τὸν Ὑπερού-
 σιον τίκτει, καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον, τῷ

ἀπροσίφ προσάγει. Ἄγγελοι μετὰ Ποι-
μένων δοξολογοῦσι. Μάγοι δὲ, μετὰ ἀστέ-
ρος ὁδοιποροῦσι, δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη,
Παῖδιον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.

Τὸ ἰδιόμελον ἐξαποστειλᾶριον

«Ἐπισκέψατο ἡμᾶς, ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ
ἡμῶν, ἀνατολὴ ἀνατολῶν, καὶ οἱ ἐν σκό-
τει καὶ σκιᾷ, εὗρομεν τὴν ἀλήθειαν· καὶ
γὰρ ἐκ τῆς Παρθένου ἐτέχθη ὁ Κύριος».

ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ ΔΟΞΑΣΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Ἡ Κασσιανὴ δέ, ἥτις καὶ τὸ πε-
ρίφημον δοξαστικὸν τῆς μεγάλης
Τρίτης συνέγραψεν, αὕτη καὶ ἐν τῇ
ἐορτῇ ταύτῃ λαμπρῶς τὴν γυναι-
καίαν εὐσέβειαν ἀντεπροσώπευσε,
πλέξασα τὸ ὡραῖον δοξαστικὸν τοῦ

ἐσπερινοῦ, διακρινόμενον διὰ τὰς
ἐν αὐτῷ ἱστορικὰς γνώσεις καὶ τὰς
ὡραίας αὐτοῦ ἀντιθέσεις'.

1. Ἡ Κασσιανὴ ἐπωφελήθη εἰς τὴν
σύνταξιν τοῦ Δοξαστικοῦ τούτου ἐκ τῶν
πρὸς Τραϊανὸν ἀπολογιῶν τῶν πρώτων
αἰώνων : «Τί δέ σοι προσέκρουσεν, [ὦ
Τραϊνέ,] τὸ χριστιανισμοῦ κήρυγμα, ἐξό-
του ἤρξατο; εἰπέ· ἄρα μή τι νεώτερον
συμβέβηκεν ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν ;
Οὐχὶ δὲ ἡ πολναρχία εἰς μοναρχίαν με-
τέπεσεν, καὶ Αὐγουστος ὁ σὸς πρόγονος,
ἐφ' οὗ ὁ ἡμέτερος σωτὴρ ἐτέχθη ἐκ Παρ-
θένου καὶ ἐγένετο ὁ πρῶτον Θεὸς λόγος,
ὢν ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς, μόνος, οὐχὶ αἰῶνα
ὅλον ἐβασίλευσεν πεντήκοντα ὅλοις ἐνι-
αυτοῖς, καὶ ἑπτὰ μηνσίν, ἄλλοις κρατήσας,
τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ μοναρχίας,
ὥς οὐδεὶς ἕτερος τῶν πρὸ αὐτοῦ ; »

Δοξαστικὸν, ἡχ. β'.

“Αὐγούστου μοναρχήσαντος ἐπὶ
τῆς Γῆς, ἡ πολυαρχία τῶν ἀνθρώ-
πων ἐπαύσατο· καὶ σοῦ ἐνανθρω-
πήσαντος ἐκ τῆς Ἀγνῆς, ἡ πολυ-
θεΐα τῶν εἰδώλων κατήργηται·
ὑπὸ μίαν βασιλείαν Ἐγκόσμιον, αἱ
πόλεις γεγέννηται, καὶ εἰς μίαν
δεσποτείαν θεότητος, τὰ Ἕθνη ἐ-
πίστευσαν. Ἀπεγράφησαν οἱ λαοὶ
τῷ δόγματι τοῦ Καίσαρος· ἐπε-
γράφημεν οἱ πιστοὶ Ὀνόματι θεό-
τητος, σοῦ τοῦ ἐνανθρωπήσαν-
τος Θεοῦ ἡμῶν. Μέγα σου τὸ ἔ-
λεος, Κύριε δόξα σοι.”

Αἱ Διπλᾶι Καταβασίαι
εἰς τὴν Γεννήσιν τοῦ Χριστοῦ

Τὸ ἀριστούργημα δὲ τῆς λαμ-
πρᾶς ὑμνολογίας τῶν Χριστουγέν-
νων, εἰσὶν αἱ διπλᾶι εἰς τὴν ἑορτὴν
ταύτην Καταβασίαι, αἱ μὲν πεζαί,
ποίημα τοῦ ἱεροῦ Κοσμᾶ, αἱ Ἰαμ-
βικαὶ δὲ, τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ.

Οἱ ἱεροὶ ὑμνογράφοι συνήθιζον

1. Ἐν χειρογράφῳ, ἐκ μεμβράνης κώ-
δικι τοῦ 1280, παρ' ἐμοὶ ἀποκειμένῳ,
εὑρηνται ἐν τέλει αἱ Καταβασίαι τῶν
ἑορτῶν σεσημασμέναι διὰ τῶν μουσικῶν
σημείων, ἥτοι τῶν καὶ σηματοφόνων
καλουμένων, δι' ὧν αὗται ἐψάλλοντο.

Ὁ Κώδιξ οὕτως ἔχει μικρὰς τινὰς
διαφορὰς γραφῆς, οἷον ἐξεικόνισε τρό-
πον, ἀντὶ τύπον, σιωπῇ ἀντὶ σιωπῆν κλπ.

τοὺς ὕμνους αὐτῶν νὰ ἐρανίζωνται ἐκ τῶν λόγων τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες ῥητορεύοντες, ὅχι μόνον ἐξύμνουν τὴν ἱστορίαν, τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ἀξίαν ἐκάστης ἑορτῆς, ἀλλ' ἐδογματίζουν συγχρόνως, οἷον τὸ περὶ τῆς ἑορτῆς ὀρθὸν φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας.

Οὕτως, τὸν πρῶτον Εἰρμὸν τοῦ πεζοῦ κανόνος, ὁ ἱερὸς Κοσμάς ἐρανίσαστο κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ λόγου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, «εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια εἴτουν Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος» ὅστις ἄρχεται τούτου λέγων :

«Χριστὸς γεννᾶται· δοξάσατε. Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν· ἀπαντήσατε. Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε. Ἄσατε τῷ

Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ καὶ ἵνα ἀμφοτέρω συνελὼν εἴπω· εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιέσθω ἡ γῆ.»

(Γρηγ. Ναζ. Πατρ. Ἐκδ. Migne. Τόμ. Β'. σ. 312.)

ΑΙ ΠΕΖΑΙ

Ὡδὴ α'

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε·
Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε·
Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε· ἄσατε
τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ, ἀννυμνήσατε, λαοί, ὅτι
δεδοξάσται.

[Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε, χριστιανοί, τοῦτον Χριστὸς ἔρχεται ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε τοῦτον Χριστὸς καταβαίνει εἰς τὴν γῆν, ὑψώθητε, ὦ χριστιανοί]

νοί, ἀπὸ τῶν γηϊνῶν. Πᾶσα ἡ γῆ ὥς ψάλλῃ καὶ ὑμνῇ τὸν Κύριον, καὶ μὲ εὐφροσύνην ἀνυμνήσατε, ὦ λαοὶ τῆς γῆς, ὅτι ἐδοξάσθη καὶ ἐμεγαλύνθη ὁ Κύριος.]

Ἐξ ὧν γ'

Τῷ πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ πατρὸς γεννηθέντι ἀρρεύστως νῦν καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ Παρθένου σαρκωθέντι ἀσπύρως, Χριστῷ τῷ Θεῷ βοήσωμεν· ὁ ἀνυψώσας τὸ κέρας ἡμῶν, Ἅγιος εἰ, Κύριε.

[Εἰς τὸν γεννηθέντα πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῶν αἰώνων, (οὐχὶ ὡς συνήθως γεννῶνται οἱ ἄνθρωποι), Υἱόν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων λαβόντα σάρκα ἐκ Παρθένου, (πάλιν οὐχὶ ὡς συνήθως λαμβάνουσιν σάρκα οἱ ἄνθρωποι) τοῦτ' ἔστιν, εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν καὶ Θεόν, ὃς βοήσωμεν οἱ πιστοί.

Σύ, ὅστις ἀνύψωσας τὸ κέρας, τοῦτ' ἔστι τὴν δύναμιν ἡμῶν (μεταφορικῶς ἐκ τοῦ στρατοῦ), εἶσαι Ἅγιος, ὦ Κύριε.]

Ἐξ ὧν δ'

Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς, Χριστέ, ἐκ τῆς Παρθένου ἀνεβλάστησας, ἐξ ὅρου ὁ αἰνετός, κατασκίου δασέος, ἦλθες σαρκωθείς ἐξ ἀπειράνδρου, ὁ αὔλος καὶ Θεός. Δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

[Ὡ Χριστέ, Σύ, ὅστις εἶσαι ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τοῦ Γένους τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὡς ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ταύτης, τοῦτ' ἔστιν ἐξ αὐτῆς τῆς Παρθένου Θεοτόκου ἀνεβλάστησας, ὡς ἐξ ὅρου σκιεροῦ καὶ δασέος· Σύ ὁ ἄξιος ὕμνων καὶ αἰνῶν· Σύ ὁ αὔλος καὶ Θεός, Σύ ἦλθες καὶ ἔλαβες σάρκα ἀπὸ Μητέρας ἀτείραν-

δρον (τὴν μὴ γνωρίσασαν ἄνδρα.) Δόξα
ἔστω εἰς τὴν δύναμίν Σου, ὦ Κύριε.]

ᾠδὴ ε'

Θεὸς ὢν εἰρήνης, Πατὴρ οἰκτιρ-
μῶν, τῆς μεγάλης Βουλῆς σου τὸν
Ἄγγελον, εἰρήνην παρεχόμενον,
ἀπέστειλας ἡμῖν· ὅθεν θεογνω-
σίας, πρὸς φῶς ὁδηγηθέντες, ἐκ
νυκτὸς ὀρθρίζοντες, δοξολογοῦμέν
σε φιλάνθρωπε.

[Σὺ ὦ Θεέ, Θεὸς ὑπάρχων τῆς εἰρή-
νης καὶ Πατὴρ ἐλέους, ἀπέστειλας εἰς
ἡμᾶς τὸν Ἄγγελον τῆς μεγάλης βουλῆς
σου, τοῦτ' ἔστι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν,
ὅστις παρέχει εἰς ἡμᾶς εἰρήνην διὰ
τοῦτο, ὁδηγηθέντες πρὸς φῶς θείας γνώ-
σεως, ἀγριτυνοῦντες ἀπὸ τῆς νυκτὸς μέ-
χρι τοῦ ὀρθρου, Σε δοξολογοῦμεν, ὦ Φι-
λάνθρωπε.]

ᾠδὴ ς'

Σπλάγχων Ἰωνᾶν, ἔμβρουον
ἀπήμεσεν, ἐνάλιος θήρ, οἶον ἐδέ-
ξατο· τῇ Παρθένῳ δέ, ἐνοικήσας
ὁ Λόγος καὶ σάρκα λαβών, διε-
λήλυθε φυλάξας ἀδιάφθορον· ἥς
γὰρ οὐχ ὑπέστη ῥεύσεως, τὴν τε-
κοῦσαν κατέσχευ ἀπήμαντον.

[Τὸ μέγα θηρίον τὸ ὑπάρχον ἐντὸς τῆς
θαλάσσης (ἐνάλιος θήρ), ἐξήμεσεν ὡς ἔμ-
βρουον ἀπὸ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ τὸν Ἰωνᾶν·
ἀκέραιον ὅπως τὸν κατάπιεν (οἶον ἐδέξατο)·
τοιουτοτρόπως δὲ κατοικήσας καὶ ὁ Ἰη-
σοὺς ἐντὸς τῆς Παρθένου καὶ λαβών

1. Ἄλλως : ἐξήμεσεν ἀπὸ μέσα ἀπὸ
τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ τὸν Ἰωνᾶν, ὄντα ἐν
τοῖς σπλάγχνοις αὐτοῦ (= ἔμβρουον).

σάρκα, ἐγεννήθη χωρὶς οὐδόλως νὰ βλάψῃ τὴν Θεοτόκον, καθύσον ὁ Ἰησοῦς ἀφῆκεν ἀπήμικτον, τοῦτ' ἔστι ἀπειράκτον καὶ ἀβλαβῆ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν, ἀπὸ πάντων ὅτι συμβαίνει εἰς τοὺς ἀνθρώπους.]

ᾠδὴ ζ'

Οἱ Παῖδες, εὐσεβεῖα συντραφέντες, δυσσεβοὺς προστάγματος καταφρονήσαντες, πυρὸς ἀπειλὴν οὐκ ἐπτοήθησαν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ἐστῶτες ἔψαλλον· ὁ τῶν Πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

[Οἱ τρεῖς Παῖδες, ἀνατραφέντες εὐσεβῶς, καὶ καταφρονήσαντες τὸ δυσσεβὲς πρόσταγμα τοῦ Ναβουχοδονόσορος, δὲν ἐφοβήθησαν τὸν κίνδυνον τοῦ πυρός, ἀλλὰ τοῦναντίον, εἰς τὸ μέσον τῆς φλογὸς ἰστάμενοι ἔψαλλον. Σὺ ὦ Θεὲ τῶν Πατέρων ἡμῶν εἶσαι εὐλογημένος.]

ᾠδὴ η'

Θαύματος ὑπερφυοῦς ἡ δροσοβόλος ἐξεικόνισε κάμινος τύπον· οὐ γάρ, οὐς ἐδέξατο φλέγει νέους, ὥς οὐδὲ πῦρ τῆς Θεότητος, Παρθένου ἦν ὑπέδυν νηδύν· διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλπωμεν· εὐλογεῖτω ἡ Κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον καὶ ὑπερυψοῦτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

[Ἡ δροσερά κάμινος προεικονίζεν τύπον ὑπερφυοῦς θαύματος· διότι δὲν καταφλέγει τοὺς νέους, οὐς ἐδέχθη ἐν αὐτῇ, καθὼς καὶ τὸ πῦρ τῆς Θεότητος δὲν φλέγει τὴν Θεοτόκον, εἰς ἣν εἰσηλθεν, διὰ τοῦτο δοξολογοῦντες ἃς ψάλλωμεν. πᾶσα ἡ Κτίσις ἃς εὐλογῇ, καὶ ἃς ὑπερυψῇ τὸν Κύριον.]

Ἰερὴ θ'

**Μυστήριον ξένον, ὁρῶ καὶ πα-
ράδοξον· οὐρανὸν τὸ σπήλαιον·
θρόνον χειρουβικὸν τὴν Παρθέ-
νον· τὴν φάτνην χωρίον, ἐν ᾧ
ἀνεκλίθη ὁ ἀχώρητος Χριστὸς ὁ
Θεός, ὃν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνο-
μεν.**

[Ξένον καὶ παράδοξον βλέπω μυστή-
ριον, βλέπω τὸ σπήλαιον μεταβεβλημένον
εἰς οὐρανόν, τὴν Παρθένον μεταβεβλημέ-
νην εἰς χειρουβικὸν θρόνον, τὴν δὲ φάτ-
νην βλέπω μικρὸν τόπον, εἰς ὃν κατε-
κλίθη ὁ ἀχώρητος Χριστὸς ὁ Θεός, τοῦτ'
ἐστίν, ὁ εἰς οὐδένα τόπον χωρῶν, τὸν
ὁποῖον μεγαλύνομεν αἰνοῦντες δι' ὕμνων.

**Ἐξάισιον δρόμον ὁρῶντες οἱ
Μάγοι ἀσυνήθους νέου ἀστέρος**

**ἀρτιφασὺς οὐρανίου ὑπερλάμπον-
τος, Χριστὸν Βασιλέα ἐτεκμήραντο
ἐν γῇ, γεννηθέντα ἐν Βηθλεὲμ εἰς
σωτηρίαν ἡμῶν.**

[Οἱ μάγοι βλέποντες θαυμάσιον δρό-
μον ἀσυνήθους νέου ὑπερλάμπρου οὐρα-
νίου ἀστέρος, ἤδη ἀρχίσαντος νὰ φέγγῃ
(ἀρτιφεγγοῦς) συνεπέραναν ὅτι ἐγεννήθη
ἐν γῇ Βηθλεὲμ ὁ Βασιλεὺς Χριστός, εἰς
σωτηρίαν ἡμῶν.

**Νεηγενές, Μάγων λεγόντων,
παιδίον, ἀναξ, οὗ ἀστήρ ἐφάνη,
ποῦ ἐστιν ; εἰς γὰρ ἐκείνου προσ-
κύνησιν ἤκομεν· μανεῖς ὁ Ἡρώ-
δης ἐταράττετο, Χριστὸν ἀνελεῖν
ὁ θεομάχος φρουαττόμενος.**

[Τῶν Μάγων λεγόντων ; ποῦ εἶναι τὸ
Νεογενές παιδίον, ὅπερ εἶναι καὶ Βασι-
λεὺς καὶ οὐτινος ἐφάνη ὁ ἀστήρ ; καθόσον

ἡμεῖς ἤλθομεν εἰς προσκύνησιν ἐκείνου,
ἔξω ἑαυτοῦ ὁ Ἡρώδης γενόμενος (ἐκμα-
νεῖς) ἐταράττετο, λυσσῶν (φρυναττόμενος)
ὁ θεομάχος νὰ φονεύσῃ τὸν Χριστόν.

*Ἦκρίβωσε χρόνον Ἡρώδης
ἀστέρος· οὗ ταῖς ἡγεσίαις οἱ Μάγοι
ἐν Βηθλεὲμ προσκυνοῦσι Χριστῶ
σὺν δώροις· ὕφ' οὗ πρὸς πατρίδα
ὀδηγούμενοι, δεινὸν παιδοκτόνον
ἐγκατέλιπον παιζόμενον.*

[Ἐξηκριβωσεν ὁ Ἡρώδης τὸν χρόνον
τοῦ φανέντος ἀστέρος, ὕφ' οὗ τὰς ὀδη-
γίας οἱ μάγοι μεταβαίνουνσιν ὅπως προσ-
κυνήσωσι τὸν Ἰησοῦν μετὰ δώρων εἰς
τὴν Βηθλεὲμ, (καὶ) ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὀδη-
γούμενοι, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πα-
τρίδα αὐτῶν, ἀφῆκαν ἐμπαιζόμενον τὸν
φοβερόν παιδοκτόνον.

Αἱ Ἰαμβικαὶ⁽¹⁾

Ἰαμβὶς α'

«Ἐσφασε λαὸν θαυματουργῶν Δεσπότης.
» Ὑγρὸν θαλάσσης κύμα χερσώσας πάλαι·
» Ἐκὼν δὲ τεχθεὶς ἐκ κόρης, τρίβον βατὴν
» Πόλου τίθησιν ἡμῖν· ὃν κατ' οὐσίαν
» Ἴσον τε Πατρὶ καὶ βροτοῖς δοξάζομεν.»
[Ὁ Δεσπότης τῶν ὅλων Θεός, θαυμα-

1. Ὁ Ἰαμβος, μέτρον ἀρχαῖον Ἑλληνι-
κὸν συνίσταται ἐξ ἑνὸς ποδὸς δισυλλάβου,
οὗ ἡ πρώτη συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα ὡς ἡ
δὲ δευτέρα μακρὰ - οὕτως υ-.

Ὁ Ἰαμβικὸς στίχος μετρεῖται κατὰ
διποδίαν υ- υ-, ἥτις ὅταν ἐπαναλαμβά-
νεται τρεῖς εἰς τὸν αὐτὸν στίχον, τότε
ὁ στίχος λέγεται τρίμετρος Ἰαμβικὸς,
οὕτως υ-υ- | υ-υ- | υ-υ- |. Εἰς τοιοῦ-
τον τρίμετρον Ἰαμβικὸν μέτρον εἶναι γε-
γραμμέναι αἱ Ἰαμβικαὶ Καταβασαί τῶν

τουργῶν, ἔσωσέ ποτε τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ξηρά-
νας τὰ ὑγρά αὐτῆς κύματα.

Νῦν δὲ ἐκουσίως τεχθεὶς ἐκ Παρθένου, δίδει εἰς ἡμᾶς βατὸν δρόμον, ὁδηγοῦντα ἡμᾶς εἰς τὸν οὐράνιον πόλον, ἥτοι εἰς τὸν οὐρανόν.]

Χριστουγέννων, τῶν Θεοφανείων καὶ τῆς Πεντηκοστῆς.

Ὁ σοφὸς τοῦ Γένους διδάσκαλος κ. Ματθ. Παρανίκας, ἰδιαιτέρως ἐν Μονάχῳ μετὰ τοῦ ἡμετέρου καθηγητοῦ κ. Christ ἡσχολήθη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ὑμνολογίαν, πολλὰ γράψας καὶ σοφώτατα διδάξας. Περὶ τοῦ μέτρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰάμβου, ὅρα καὶ ὅσα ἐν μεγίστη λέπτομερεΐᾳ ὁ σεβαστὸς καὶ ἀκούραστος Διδάσκαλος κ. Παρανίκας ἔγραψεν ἐν τῷ Παρασπῷ τόμ. ΚΖ'.

Τοῦτον τὸν Δεσπότην, ὅστις εἶναι ἴσος κατ' οὐσίαν πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, (ὡς ὄντα τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἀνθρωπον) δοξάζομεν οἱ πιστοί.

ᾠδὴ γ'

« Νεῦσον πρὸς ὕμνους, οἰκετῶν εὐεργέτα,
» Ἐχθροῦ ταπεινῶν τὴν ἐπηρμένην ὀφρύν.
» Φέρων τε, παντεπόπτα, τῆς ἁμαρτίας
» Ὑπερθεν, ἀκλόνητον ἐστηριγμένους,
» Μάκαρ, μελωδοὺς τῇ βάσει τῆς πίστεως ».

[Ὁ εὐεργέτα, Θεέ, κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ δι' εὐμενοῦς νεύματός Σου, δέχθητι τοὺς ὕμνους τῶν δούλων σου, ταπεινῶν τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ ἐχθροῦ, (τοῦ διαβόλου) καὶ φέρων, ὦ Μακάριε Παντεπόπτα, ὑπεράνω πάσης ἁμαρτίας τοὺς σοὺς μελωδοὺς, ἀκλονήτως ἐστηριγμένους ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς πίστεως ἥτοι,

ἀξιῶν τοὺς ψάλλοντας Σοι, νὰ ἦνε ἀνώτεροι πάσης ἁμαρτίας καὶ ἀκλονήτως ἐστηριγμένοι ἐπὶ τῆς σταθερᾶς βάσεως τῆς πίστεως.]

ᾠδὴ δ'

«Γένους βροτείου τὴν ἀνάπλαιν πάλαι
» Ἀδων προφήτης Ἀβρακὸν προμηνύει,
» Ἰδεῖν ἀφράστως ἀξιωθεὶς τὸν τύπον·
» Νέον βρέφος γὰρ ἐξ ὄρου τῆς Παρθένου
» Ἐξῆλθε λαὼν εἰς ἀνάπλαιν Λόγος».

[Ψάλλων πάλαι ποτε ὁ Προφήτης Ἀβρακὸν, ἥτοι διδάσκων διὰ τῶν προφητειῶν αὐτοῦ (Ἀββ. γ' 3 «ὁ Θεὸς ἐκ Θαϊμᾶν ἦξει, καὶ ὁ ἅγιος ἐξ ὄρου Φαράν κατασκίου δασέος») προλέγει τὴν μέλλουσαν νὰ ἐπέλθῃ ἀνάπλαιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους (βροτείου γένους), μὲ τρόπον ἀνέκφραστον ἀξιωθεὶς νὰ ἴδῃ τὸν τύπον τῆς ἀναπλάσεως ταύτης, ἥτις ἐπῆλθε διὰ

τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου, καθόσον ἐκ τοῦ μυστικοῦ ὄρου τῆς Παρθένου, ἐξῆλθε Νέον Βρέφος, ὁ Υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ ὅπως ἀναπλάσῃ τοὺς διαφόρους λαοὺς.]

ᾠδὴ ε'

«Ἐκ νυκτὸς ἔργων ἐσκοτισμένης πλάνης
» Ἰλασμὸν ἡμῖν, Χριστέ, τοῖς ἐρηγόρως
«Νῦν σοι τελοῦσιν ὕμνον ὡς εὐεργέτη
» Ἐλθοις πορίζων, εὐχερῇ τε τὴν τρίβον,
» Καθ' ἣν ἀναιρέχοντες εὐροῖμεν κλῆος».

[Ὡ Χριστέ Ἰησοῦ, εἴθε νὰ ἔλθῃς φέρων εἰς ἡμᾶς, οἵτινες εἴμεθα ἐσκοτισμένοι ἐξ ἔργων νυκτὸς (σκοτειῶν ἔργων) ἐσκοτισμένης πλάνης, καὶ οἵτινες ἀγρυπνοῦντες σὲ ὑμνοῦμεν (ὕμνον τελοῦσιν) ὡς εὐεργέτην, εἴθε νὰ ἔλθῃς παρέχων εἰς ἡμᾶς συγχώρησιν (ἰλασμὸν) καὶ εὐκολον δρόμον, ὃν διατρέχοντες νὰ ἐπιτύχωμεν,

ἦτοι εὕρωμεν εἰς τὸ τέλος τὸ κλέος (τῆς αἰωνίου ζωῆς)].

ᾠδὴ ζ'

«Ναίων Ἰωνᾶς ἐν μυχοῖς θαλαττίοις.
 » Ἐλθεῖν ἐδεῖτο καὶ ζάλην ἀπαρκέσαι.
 » Νυγείς ἐγὼ δὲ τοῦ τυραννοῦντος βέλει,
 » Χριστέ, προσανδῶ τὸν κακῶν ἀναιρέτην,
 » Θάττον μολεῖν σε τῆς ἐμῆς ῥαθυμίας».

[Μένων, διαμένων (ναίω, ἐξ οὗ ναός, τόπος ἐν ᾧ κατοικεῖ ὁ Θεός) ὁ Ἰωνᾶς εἰς τὰ θαλάσσια βάθη, παρεκάλει νὰ ἔλθῃ ὁ Ὑψιστος καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν ζάλην.

Ἐγὼ δὲ τρωθεῖς ὑπὸ τοῦ βέλους τοῦ τυραννοῦντος διαβόλου, ἀποτείνομαι πρὸς Σὲ τὸν Ἰησοῦν, τὸν φονεύοντα τὰ κακά, νὰ ἔλθῃς ταχύτερον ἀπὸ ὅ,τι ἔρχεται ἡ ῥαθυμία μου, ἦτοι νὰ προφθάσῃς ταχύτερον εἰς σωτηρίαν μου.

ᾠδὴ ζ'

«Τῷ παντάνακτος ἐξεφάνλισαν πόθῳ,
 » Ἀπλήτα θυμῶντος, ἡγκιστρωμένοι
 » Παῖδες, τυράννου δύσθεον γλωσσαλγίαν·
 » Οἷς εἴκαθε πῦρ ἄσπετον, τῷ Δεσπότη
 » Λέγουσιν· Εἰς αἰῶνας εὐλογητὸς εἶ».

[Οἱ Ἅγιοι τρεῖς Παῖδες, πιασμένοι ἀπὸ τὸ ἡγκιστρον (ἡγκιστρωμένοι) τοῦ πόθου τοῦ Παμβασιλέως Θεοῦ, περιεφρόνησαν (ἐξεφάνλισαν) τὴν ἀντίθεον γλωσσαλγίαν, ἦτοι τὰς ἀντιθέους διαταγὰς τοῦ ἀπλήστως καὶ τρομερὰ θυμῶντος τυράννου Ναβουχοδονόσορος, εἰς οὗς ὑπεχώρησε (εἴκαθε τὸ ῥῆμα εἰκάθω=ὑποχωρῶ) τὸ ἀμετρήτου μεγέθους (ἄσπετον) πῦρ, οὗτοι λέγουσιν εἰς τὸν Δεσπότην. Διὰ παντὸς εἶσαι εὐλογημένος.]

ᾠδὴ η'

«Μήτηρ ἀφλέκτως εἰκονίζουσι Κόρης

» Οἱ τῆς παλαιᾶς πυρπολούμενοι νέοι,
 » Ὑπερφυῶς κύουσαν, ἐσφραγισμένην
 » Ἀμφω δὲ δρωῶσα θαυματουργία μῆ,
 » Λαοὺς πρὸς ὕμνον ἐξανίστησι χάρις».

[Οἱ πυρπολούμενοι, χωρὶς νὰ καίωνται (ἀφλέκτως) τρεῖς Παῖδες τῆς Π. Διαθήκης, εἰκονίζουσιν ἐσφραγισμένην μήτραν Κόρης, ὑπὲρ φύσιν (ὑπερφυῶς) τίκτουςαν.

Ἡ ἐπιτελοῦσα δὲ καὶ τὰ δύο ταῦτα, διὰ μιᾶς θαυματουργίας, θεία χάρις, ἐξεγείρει τοὺς λαοὺς πρὸς ὕμνολογίαν καὶ δοξολογίαν τοῦ Ὑψίστου.]

ᾠδὴ θ'

«Στέργειν μὲν ἡμᾶς, ὡς ἀκίνδυνον φόβω,
 » Ῥᾶον σιωπὴν. Τῷ πόθῳ δὲ, Παρθένε,
 » Ὑμνοὺς ὑφαίνειν συντόνως τεθηγμένους
 » Ἐργῶδες ἐστίν.» Ἀλλὰ καὶ, Μήτηρ, σθένος,
 » Ὅση πέφυκεν ἢ προαίρεσις, δίδου».

[Ἦ Παναγία Παρθένε, εὐκολώτερον

εἶναι (ῥῶον ἐστίν) ἔνεκα φόβου (φόβῳ) νὰ σιωπῶμεν, ὡς πρᾶγμα ἀκίνδυνον, τοῦτ' ἐστίν, ἔνεκα πολλοῦ φόβου, εὐκολώτερον εἶναι, νὰ προτιμῶμεν τὴν σιγὴν, ὡς μὴ παρέχουσιν κίνδυνον παρακινούμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ πόθου, νὰ πλέκωμεν ὕμνους συντεθειμένους συντόνως, ἥτοι ἀκονισμένους μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν ἐπάνω εἰς τοὺς ἀρμονικοὺς τόνους τῆς μουσικῆς, τοῦτο εἶναι δύσκολον (ἐργῶδες ἐστί).

Ἄλλ' ὦ Μήτηρ δίδου εἰς ἡμᾶς τόσῃν δυνάμει καὶ σθένει, ὅση εἶναι ἡ προαίρεσις ἡμῶν.]

«Τύπους ἀφεγγεῖς καὶ σκιάς παρηγμένας,
 » ὦ Μήτηρ ἀγνή, τοῦ Λόγου δεδορκότες.
 » Νέου φανέντος ἐκ πύλης κεκλεισμένης,
 » Δοξοῦμενοί τε τῆς ἀληθείας φάος,
 » Ἐπαξίως σὴν εὐλογοῦμεν γαστέρα».

[Τοὺς σκοτεινοὺς τύπους τῆς Π. Δια-

θήκης καὶ τὰς παρελθούσας σκιάς βλέποντες (δεδορκότες), ὧ ἀγνή Μητέρα τοῦ θείου Λόγου, τοῦ ἐσχάτως φανερωθέντος (= νέον φανέντος) ἐκ πύλης κεκλεισμένης (τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου) καὶ ἀπολαύοντες δόξαν (δοξοῦμενοι) τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, ἐπαξίως εὐλογοῦμεν τὴν σὴν γαστέρα.]

« Πόθου τετευχὼς καὶ Θεοῦ παρουσίας
 » Ὁ χριστοπρεπὴς λαὸς ἡξιωμένος,
 » Νῦν ποτιᾶται τῆς παλιγγενεσίας
 » Ὡς ζωοποιοῦ, τὴν χάριν δέ, Παρθένε,
 » Νέμεις, ἄχραντε, προσκυνῆσαι τὸ κλέος ».

[Ἀφοῦ ἔτυχε τοῦ πόθου καὶ ἡξιώθη τῆς θείας παρουσίας ὁ λαὸς ὁ τερπόμενος εἰς τὸν Χριστόν, τῶρα παρακαλεῖ (νῦν ποτιᾶται) διὰ τὴν Παλιγγενεσίαν (τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος¹)· ὥς ζωοποιοῦσαν

1. Καὶ οὕτως τὸ τελευταῖον τοῦτο τρο-

αὐτόν. εἴθε δὲ νὰ ἀπονέμῃς εἰς αὐτόν, ὦ Παρθένε ἄχραντε, τὴν χάριν νὰ προσκυνήσῃ τὴν θείαν δόξαν (τὸ κλέος)].

ΟΙ ΑΙΝΟΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ

Οὐδὲ εἶναι δυνατόν νὰ ἀποσιωπήσωμεν τὰ τέσσαρα στιχηρὰ ἰδιόμελα τῶν Αἰνῶν τῆς ἐορτῆς, ἔξοχον ποίημα τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης, τοῦ γνωστοῦ ἱεροῦ ποιητοῦ ἐκ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Μονῆς τοῦ ἁγ. Σάββα, (ἐξ οὗ καὶ Ἱεροσολυμήτης), εἰς οὗ τὸν ὑπέροχον τῆς χριστιανικῆς συντριβῆς καὶ εὐλαβείας κάλαμον, πολλοὺς μὲν ἱεροὺς ὕμνους ὀφείλο-

πάριον τοῦ Ἱαμβικοῦ κανόνος βαθμηδὸν εἰσάγει ἡμᾶς εἰς τὰ Ἁγια Θεοφάνεια.

μεν, ἰδίᾳ δὲ τὸν τόσον συγκινητικὸν
Μέγαν Κανόνα τῆς ἁγίας Τεσσαρα-
χοστῆς.

Εἰς τὴν μουσουργικὴν ἱερὰν
ταύτην ἀηδόνα τῆς Ἐκκλησίας,
ὀφείλομεν καὶ τοὺς τόσον ἐξόχους
ὕμνους τῶν Αἰνῶν τῶν Χριστου-
γέννων, ἐν οἷς μετὰ τόσης ζωηρότη-
τος, ἐν τῷ α', ἵπταται ἡ ἱερὰ αὐτοῦ
διάνοια καὶ ποιητικὴ αὐτοῦ φαν-
τασία, ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν γῆν,
ἐκ τῶν Χερουδιμ, εἰς τὴν Παρθέ-
νον, εἰς τοὺς Ποιμένας, εἰς τοὺς Μά-
γους κτλ..

Ἐν τῷ β', παρατάσσει ἐν ἐξόχῳ
βραχυλογικῇ ἐκφράσει τὴν ὁρᾶσιν
τοῦ Πατρὸς τοῦ Λόγου, τῆς Παρ-
θένου, τοῦ Ἀστέρος, τῶν Μάγων,

τῶν Ποιμένων, καὶ ἐν τέλει πάσης
τῆς κτίσεως.

Ἐν τῷ γ', τὸ μὲν, μακαρίζει τὴν
Θεοτόκον, ὡς ἀνατρέψασαν τὴν
πρώην κατάραν τῆς Εὐας ¹, εἶτα δὲ
δογματίζει οἶον τὸ μυστήριον τῆς
θείας ἐνσαρκώσεως, ὃ οὐ φέρει
ἔρευναν, ἀλλὰ πίστει μόνῃ τοῦτο
πάντες δοξάζομεν.

Τὸ δὲ δ', ἀφιεροῖ εἰς προ-
τροπήν, ὅπως ἀνυμνήσωμεν τὴν
Μητέρα τοῦ Σωτῆρος, ἣν καλεῖ
Πόλιν ἔμφυχον τοῦ Βασιλέως καὶ

-
1. Ἐξ οὗ, ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀνα-
φέρεται ὅτι ἡ Θεοτόκος ἀνέτρεψε εἰς χα-
ράν, τὸ ὄνομα τῆς Προμήτορος Εὐας.
ἦτοι τὸ Εὔα εἰς Αὔε

Θεοῦ, ἐν ᾗ Χριστὸς ἐνοικήσας, σωτηρίαν εἰργάσατο. Ἴδού ταῦτα

ἦχος δ'

«Εὐφραίνεσθε, δίκαιοι οὐρανοί, ἐγαλλιᾶσθε· σκιρτήσατε, τὰ ὄρη, Χριστοῦ γεννηθέντος. Παρθένος καθέζεται, τὰ Χερουβὶμ μιμουμένη, βαστάζουσα ἐν κόλποις Θεὸν Λόγον σαρκωθέντα. Ποιμένες τὸν τεχθέντα δοξάζουσι, Μάγοι τῷ Δεσπότη δῶρα προσφέρουσιν· Ἄγγελοι ἀνυμνοῦντες λέγουσιν· Ἀκατάληπτε Κύριε, δόξα σοι.»

Ὁ Πατὴρ εὐδόκησεν, ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο· καὶ ἡ Παρθένος ἔτεκε Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα· Ἀστὴρ μηνύει· Μάγοι προσκυνοῦσι· Ποιμένες θαυμάζουσι, καὶ ἡ κτίσις ἀγάλλεται.

«Θεοτόκε Παρθένη, ἡ τεκοῦσα τὸν Σωτῆρα, ἀνέτρεψας τὴν πρῶην κατάραν τῆς

Εὔας, ὅτι μήτηρ γέγονας τῆς εὐδοκίας τοῦ Πατρὸς, βαστάζουσα ἐν κόλποις Θεὸν Λόγον σαρκωθέντα. Οὐ φέρει τὸ μυστήριον ἔρευναν· πίστει μόνῃ τοῦτο πάντες δοξάζομεν, κράζοντες μετὰ σοῦ καὶ λέγοντες· Ἀνερμήνευτε Κύριε, δόξα σοι.»

«Δεῦτε ἀναμνήσωμεν τὴν Μητέρα τοῦ Σωτῆρος, τὴν μετὰ τόκον πάλιν ὀφθεῖσαν Παρθένον· χαίροις, πόλις ἔμψυχε τοῦ Βασιλέως καὶ Θεοῦ, ἐν ᾗ Χριστὸς οἰκήσας σωτηρίαν εἰργάσατο. Μετὰ τοῦ Γαβριὴλ ἀνυμνοῦμέν σε· μετὰ τῶν Ποιμένων δοξάζομεν, κράζοντες· Θεοτόκε πρέσβευε τῷ ἐκ σοῦ σαρκωθέντι σωθῆναι ἡμᾶς.»

ΔΟΞΑΣΤΙΚΟΝ ΤΩΝ ΑἰΩΝΩΝ

Τούτους στέφει τὸ ὡραῖον δοξαστικόν, ποίημα Γερμανοῦ τοῦ Πα-

τριάρχου, ὅπερ ὁ θεὸς ἀνὴρ ἐστή-
ριξεν οὐχὶ ἐπὶ τῶν περὺγων τῆς
ιεῤῥας ποιήσεως, ὡς ἀνωτέρω ὁ ἱερὸς
Ἀνδρέας, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς
βάσεως τῶν Εὐαγγελίων, τῶν ἀνα-
φερόντων τὰ τῆς Ἑορτῆς κατα-
στρέφει δὲ τὸ Δοξαστικὸν αὐτοῦ διὰ
τῆς ὠραίας ἀντιθέσεως, ὅτι ἡμεῖς
σήμερον, ὑπὲρ τὴν χρηματικὴν φο-
ρολογίαν τοῦ διατάγματος τοῦ Καί-
σαρος, προσφέρομεν τῷ Θεῷ ὀρθοδό-
ξου θεολογίας πλουτισμόν.

Δόξα

Ἦχος πλ. β' Γερμανοῦ

«Ὅτε καιρὸς τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας
σου, πρώτη ἀπογραφὴ τῇ οἰκουμένῃ ἐγέ-
νετο, τότε ἔμελλες τῶν ἀνθρώπων ἀπο-
γράφεσθαι τὰ ὀνόματα, τῶν πιστευόντων

τῷ τόκῳ σου. Διὰ τοῦτο, τὸ τοιοῦτον δό-
γμα ὑπὸ Καίσαρος ἐξεφωνήθη· τῆς γὰρ
αἰωνίου σου βασιλείας τὸ ἀναρχον ἐκαι-
νουργήθη. Διό σοι προσφέρομεν καὶ ἡμεῖς
ὑπὲρ τὴν χρηματικὴν φορολογίαν, ὀρθο-
δόξου πλουτισμόν θεολογίας, τῷ Θεῷ
καὶ Σωτῆρι τῶν ψυχῶν ἡμῶν.»

ΚΑΤΑΚΛΕΙΣ ΤΩΝ ΑΙΝΩΝ

Ἀλλὰ τὴν κατακλεῖδα, τοῦ μου-
σουργικοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἀγιο-
τάτης τῶν ἑορτῶν, τίθησιν ἡ χεὶρ
τοῦ ἐξοχωτάτου ἀριστοτέχνου τῆς
Ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως, ἡ φιλέ-
ρημος ἀηδὼν, ἡ ἀνατραφεῖσα εἰς
τὰς ὀχθὰς τοῦ Ἰορδάνου, ἡ τὸ πρῶ-
τον οὕτω μελωδικῶς ἐν τῇ ἐκεῖ

Μονῇ τοῦ ἁγίου Σάββα τοὺς ἱε-
ροὺς ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας ἀνα-
μέλψασα, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Εἶναι δὲ ἡ κατακλείς αὕτη τὸ
«Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ» τῶν Αἰνῶν, ὅπερ,
ὡς τὸ ἰδιόμελον τῆς Θ' ὥρας ἀνα-
γινώσκει πρότερον ὁ Κανονάρχης
ἐν μέσῳ τοῦ Ναοῦ (σελ. 91), οὕτω
καὶ τοῦτο πρότερον ἀναγινώσκεται
ὑπὸ τοῦ Κανονάρχου ἐν μέσῳ τοῦ
Ναοῦ, ὅπως εὐκρινῶς ἀκούσῃ πρό-
τερον τὸ ἐκκλησίασμα τὸν ἐν τῇ
ὑμνῷ ἐγκείμενον νοῦν, μεθ' ὃ ὁ χο-
ρὸς κατάρχεται τοῦ ὠραιστατοῦ εἰς
ἤχον β' μέλους, ὃν οἱ μουσικοὶ ἐνα-
σμενίζονται, ὡς ἐκ παραδόσεως ἀνα-
φέροντες, ὅτι οὗτος ἦν ὁ ἤχος, ὃν ἡ
Θεοτόκος ὑπέφαλλεν, ὅτε κατέκλινε

πρὸς ὕπνον τὸ θεῖον αὐτῆς βρέ-
φος (Θεωρητικὸν Χρυσάνθου).

Ἔχει δὲ τοῦτο οὕτως:

Καὶ νῦν. — Ἦχος β' Ἰωάννου Μοναχοῦ

Σήμερον ὁ Χριστὸς ἐν Βηθλεὲμ γεν-
νᾷται ἐκ Παρθένου· σήμερον ὁ Ἄναρχος
ἄρχεται, καὶ ὁ Λόγος σαρκούται· αἱ δυ-
νάμεις τῶν οὐρανῶν ἀγάλλονται, καὶ ἡ
γῆ σὺν τοῖς ἀνθρώποις εὐφραίνεται· οἱ
Μάγοι τὰ δῶρα προσφέρουσιν· οἱ Ποι-
μένες τὸ θαῦμα κηρύττουσιν· ἡμεῖς δὲ
ἀκαταπαύστως βοῶμεν· Δόξα ἐν Ὑψίστοις
Θεῷ· καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις
εὐδοκίᾳ.

Ὡς συνέχεια δὲ τοῦ Ἀγγελικοῦ
ὕμνου τούτου τῆς Γεννήσεως, ἐξα-

κολουθεῖ ἡ δοξολογία τοῦ ἱεροῦ Τε-
λεσφόρου Ἐπισκόπου Ρώμης :

« Ὑμνοῦμεν σε, εὐλογοῦμεν σε, προσκυ-
νοῦμεν σε διὰ τὴν μεγάλην σου δόξαν. »

Ταῦτα καὶ περὶ τῆς Ὑμνολογίας
τῆς ἁγιωτάτης καὶ πρώτης ταύτης
τῶν μεγάλων ἑορτῶν τῆς Ἀγίας
ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Χ ο ς
Χ ω Χ
κα λ ο μ
Χ ο ρ
Χ ρ Χ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Αἱ μεγάλαὶ ἀποδείξεις περὶ τῆς
Θεότητος τοῦ Ἰησοῦ.
α') ἐκ τῶν φωνῶν τῶν Προφητῶν.
β') ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσό-
φων καὶ
γ') ἐκ τῆς Ἱστορίας εἰκοσιν αἰώνων.
II. Ἱστορία τῆς Ἑορτῆς τῶν Χριστου-
γέντων.
III. Ὑμνολογία. — Τὸ ὄρατον Δοξαστι-
κὸν τῆς Κασσιανῆς εἰς τὴν Πέννη-
σιν τοῦ Χριστοῦ. — Αἱ διπλαῖ κατα-
καταβασαί. — Οἱ Αἴνοι.

